

Finnish
Consulting
Group

Huhmarannankatu 3:n rakennushistoriallinen selvitys – Huvilasta lastenkodiksi

RAPORTTI

Lahden Tilakeskus

9.6.2023

P47747

1	Johdanto	3	5.2	Rakennusten massoittelu ja ulkoasu nykyisin	34
1.1	Selvityksen kohde ja tarkoitus	3	5.2.1	Lastenkodin kokonaisuus	34
1.2	Tutkimusaineisto ja aiemmat selvitykset	5	5.2.2	Vesikatto	36
1.3	Kohteen yleiskuvaus	5	5.2.3	Julkisivut	38
1.4	Lähiympäristö	7	5.2.4	Sisäänkäynnit ja parvekkeet	42
2	Kaavoitus- ja suojelutilanne	8	5.2.5	Ikkunat	46
2.1.1	Maakuntakaava	8	5.2.6	Piha ja piharakennukset	50
2.1.2	Yleiskaava	9	5.3	Rakennusten sisätilat, niihin tehdyt muutokset ja nykyasu	56
2.1.3	Asemakaava	11	5.3.1	Päärakennus	56
3	Alueen historia ja kaavoituksen vaihteet	12	5.3.2	Vanha asuinrakennus	63
3.1	Alueen rakentuminen	12	5.3.3	1950-luvun laajennusosa	70
3.1.1	Lahden kauppala ja kaupunki	12	6	Yhteenveto	83
3.1.2	Joutjärvi ja Möysän alueen asuttaminen	12	8	Lähteet	86
3.2	Alueen ensimmäinen asemakaava 1937	13			
3.3	Aluerakentamisen kausi 1960-luvulla	14			
4	Huhmarannan lastenkodin historia	17			
4.1	Lastenkotien toiminta Suomessa	17			
4.2	Huhmarannan lastenkodin perustaminen	18			
4.3	Lastenkodin laajentaminen 1950-luvulla	20			
5	Huhmarannan entinen lastenkoti	22			
5.1	Rakennusten alkuperäinen massoittelu ja ulkoasu sekä rakennuksiin tehdyt muutokset	22			
5.1.1	Päärakennus	22			
5.1.2	Vanha asuinrakennus	24			
5.1.3	1950-luvun laajennusosa	25			
5.1.4	Muutokset julkisivuissa	30			
5.1.5	Piharakennukset	31			

1 JOHDANTO

1.1 Selvityksen kohde ja tarkoitus

Tämä rakennushistoriallinen selvitys (RHS) koskee Lahdessa Möysän kaupunginosassa, korttelin 1420 tontilla 3 osoitteessa Huhmarannankatu 3 sijaitsevaa entistä lastenkotia. Joutjärven rannalla sijaitsevan kohteen vanhimmat osat ovat mahdollisesti vuonna 1918 tai jo tätä ennen valmistunut puolitoistakerroksinen asuinrakennus ja vuonna 1919 valmistunut kaksikerroksinen huvila. Niitä yhdistävä laajennusosa on valmistunut vuonna 1958. Rinteeseen sijoittuva laajennusosa on ylärinteen puolelta yksikerroksinen ja alarinteen puolelta kaksikerroksinen. Alkujaan huvilana ollut kohde on muutettu lastenkodiksi vuonna 1927. Tällä hetkellä rakennukset ovat tyhjiään lastenkotitoiminnan loputtua vuonna 2017. Huhmarannankatu 3 on huomioitu Selvityksessä Lahden kulttuurihistoriallisesti arvokkaista kohteista (2000).

Selvityksen tilaajana on Lahden Tilakeskus. Selvitys tehdään kaavoituksen taustamateriaaliksi: Huhmarannankatu 3:n tontille on tarkoitus laatia asemakaavanmuutos, ja rakennushistoriallisen selvityksen avulla halutaan varmistaa suojelunäkökulman huomioiminen kaavoituksessa. Tavoitteena on säilyttää vanhimmat rakennusosat, mahdollisuutta purkaa 1950-luvun laajennus tarkastellaan. Osana kaavoitusprosessia 1950-luvun rakennusosalle tullaan tekemään kuntotutkimus.

Kohteen suunnittelu- ja rakennusprosessit käydään läpi saatavilla olevan lähtötiedon perusteella samoin kuin kohteen muutoshistoria. Kohteen arkkitehtuurin osalta kuvataan sekä rakennusten massoittelu, julkisivut että sisätilat nykytilassaan. Selvityksessä esitellään kohteen rakentamisen taustatiedoksi suppeasti lastenkotitoiminnan historiaa Suomessa sekä ympäröivän alueen rakentuminen. Selvityksen lopussa on yhteenveto, jossa käsitellään kohteen merkitystä osana ympäristöään ja peilataan kohdetta aikakauden muuhun vastaavaan rakentamiseen.

Kuva 1 (vasemmalla). Huhmarannan lastenkoti nykyasussaan. Kuvan oikeassa reunassa näkyy kaksikerroksinen huvilaosa ja vasemmassa reunassa puolitoistakerroksinen asuinrakennus. Niiden välissä on lastenkotia varten rakennettu laajennusosa.

1.2 Rakennuksen perustiedot

Kohde:	Huhmarannan lastenkoti
Kiinteistötunnus:	398-405-11-17
Katuosoite:	Huhmarannankatu 3, 15150 Lahti
Käyttötarkoitus:	Laitospalvelujen rakennukset (tyhjillään)
Suunnittelija:	Huvilan ja asuinrakennuksen suunnittelija ei tiedossa, lastenkodin laajennusosa Lahden kaupunginarkkitehti Valter Karisalo.
Rakennuttaja:	Huvilan ja asuinrakennuksen rakennuttajasta ei tietoa, huvilan on omistanut mm. Lahden Sahan johtaja Martin Andersen, joka on saattanut olla ainakin huvilan rakennuttaja. Lastenkodin laajennusosan rakennuttaja Lahden kaupunki, sosiaalilautakunta.
Rakentamisajankohta:	Huvila 1919, asuinrakennus on huvilaa vanhempi mahdollisesti vuodelta 1918, lastenkodin laajennusosa 1957-1958.
Käyttöönotto:	Huvila 1919, asuinrakennuksen käyttöön-otosta ei ole tietoa. Rakennukset on otettu lastenkotikäyttöön vuonna 1927. Lastenkodin laajennusosa on otettu käyttöön vuonna 1958.
Tontin pinta-ala:	3500 m ²
Laajuus	
pinta-ala:	Huvila 99 m ² , asuinrakennus 85 m ² , laajennusosa 198 m ²
tilavuus:	Huvila 900 m ³ , asuinrakennus 430 m ³ , laajennusosa 1130 m ³
kerrosala	-

Kerrosluke:	Huvila 2 + osin maanpäällinen kellarikerros, asuinrakennus 1 ½, laajennusosa 1 + osin maanpäällinen kellarikerros
Perustus:	Huvila porakivet, asuinrakennus betoni- ja porakivet, laajennusosa betoni
Runko:	Huvila hirsi, asuinrakennus hirsi, laajennusosa sekarunko; kantavat ulkoseinät tiili
Kattomuoto:	Huvila aumakatto, asuinrakennus satulakatto, laajennusosa satulakatto
Katemateriaali ja väri:	Konesaumattu pelti, ruskea
Julkisivumateriaalit:	Huvila puuvuoraus, asuinrakennus puuvuoraus, laajennusosa rappaus
Julkisivujen värit:	Vaalean keltainen, huvilassa ja asuinrakennuksessa valkoinen listoitus

Olennaisimmat muutokset: Käyttötarkoituksen muutos 1927 huvilasta lastenkodiksi ja käyttötarkoituksen muutokseen liittyvät korjaukset 1928. Huvilan taitekatto on Lahden museoiden kuvakokoelmien kuvien ajoitusten perusteella muutettu viimeistään vuonna 1949 aumakatoksi, joka tapauksessa muutos on tehty ennen laajennusosan valmistumista. Laajennusosan rakentaminen 1957-1958 olemassa olleiden rakennusten väliin ja laajennuksen myötä tehdyt muutokset olemassa olleisiin rakennuksiin. Vanhojen rakennusten peruskorjaus laajennusosan valmistumisen jälkeen, lisäksi mm. korjaus 1989, ikkunoiden vaihto huvilaan ja asuinrakennukseen 2000-luvulla, wc- ja saunatilojen perusparannus 2011.

Suojelustatus:	Ei suojelustatusta
-----------------------	--------------------

1.3 Selvityksen tekijät

Selvityksen laatimisesta on vastannut FCG Finnish Consulting Group Oy:stä arkkitehti Minttu Kervinen apunaan rakennusarkkitehtiopiskelija Kaisa Hongisto. Työn laaduntarkistajana on toiminut arkkitehti Julia Virkkala FCG Finnish Consulting Group Oy:stä. Työn aikana on järjestetty kolme palaveria työn tilaajan Lahden Tilakeskuksen edustajan Anna Tervon kanssa. Kokouksiin on osallistunut myös Lahden museoiden edustaja Roosa Ruotsalainen.

1.4 Tutkimusaineisto ja aiemmat selvitykset

Tutkimusaineisto koostuu Lahden kaupungin rakennusvalvonnan arkiston lupakuvista, Lahden Tilakeskukselta saaduista rakennepiirustuksista ja tiedoista, kirjallisista lähteistä ja kenttätutkimuksen tuottamasta aineistosta. Kohteeseen tehtiin maastokäynti 3.2.2023. Maastokäynnille osallistuivat Minttu Kervinen ja Kaisa Hongisto. Lahden Tilakeskusta maastokäynnillä edusti kohteen isännöitsijä Harri Malinen.

Huhmarannankatu 3 on huomioitu Selvityksessä Lahden kulttuurihistoriallisesti arvokkaista kohteista (2000). Kohde on luetteloitu selvitykseen ensisijaisesti huvilana. Suosituksena todetaan: ”Vanhojen huviloiden alkuperäisarkkitehtuuria ja myös niiden sisustuksessa säilyneitä yksityiskohtia on syytä vaalia.”¹

1 Niskanen, 2000, s. 120

1.5 Kohteen yleiskuvaus

Kohteen vanhimmat osat ovat mahdollisesti vuonna 1918 tai jo tätä ennen valmistunut puolitoistakerroksinen asuinrakennus ja vuonna 1919 valmistunut kaksikerroksinen huvila. Huvilan omistajana on ollut mm. Lahden Sahan johtaja Martin Andersen. Lahden kaupunki osti huvilatontin rakennuksineen opettajatar Elin Mannsténilta vuonna 1926 lastenkotia varten. Lastenkoti siirtyi Mytjäisistä Huhmarannankadulle vuonna 1927. Lastenkotia laajennettiin olemassa olleet rakennukset yhdistävällä laajennusosalla, joka valmistui vuonna 1958. Lastenkotitoiminta loppui kohteessa vuonna 2017, minkä jälkeen kohde on ollut tyhjillään.

Alkujaan kahdesta erillisestä rakennuksesta koostuneen kohteen yhdistää yhdeksi pohjakaavaltaan L:n malliseksi rakennukseksi 1950-luvulla rakennettu laajennusosa. Laajennuksen suunnitteli Lahden kaupungin arkkitehti Valter Karisalo. Eri rakennusosat erottuvat rakennuksen ulkoasusta edelleen omina rakennusmassoinaan. Kullakin rakennusosalla on myös omat, toisistaan erottuvat tyylipiirteet.

Lastenkodin päärakennus eli vanha **huvilarakennus** on massoitteeltaan noppamainen ja se sijoittuu tontin keskiosaan. **Huvila on hirsirunkoinen.** Katto on loiva aumakatto, mikä korostaa rakennuksen noppamaisuutta. Rakennuksessa on kaksi kerrosta sekä osin maanpäällinen kellarikerros. Julkisivuissa korostuivat kellarikerroksen massiivinen punagraniittikivijalka, vaaka- ja pystypaneloinnit sekä leveät koristelistat panelointien välissä. Pääsisäänkäynti sijoittuu jäsentelyltään symmetrisen koillisjulkisivun keskelle. Sitä korostaa pieni sisäänveto ja graniittiportaita suojaava katos. Vanhan mallin mukaan uusitut ikkunat ovat pääasiassa ristiikkunoita tai laajennettuja ristiikkunoita.

Kuva 2 (yllä). 1930-luvulle ajoitettu valokuva huvilasta. Pääjulkisivua on hallinnut mansardikaton kaksi poikkipäätyä, muut julkisivut ovat olleet katto-muodon osalta epäsymmetrisiä. Kuva: Lahden museot, kuvakokoelmat.

Kuva 3 (alla). Monimuotoinen pärevuorattu mansardikatto on muutettu 1930-1940-luvuilla loivaksi aumakatoksi ja rakennuksen ilme on muuttunut klassistiseksi. Kuva: FCG, 2023.

Huvila on alkujaan ollut tyylipiirteiltään selvästi jugendia, mutta alkupe-
räisen useaan suuntaan poikkipäädyllisen mansardikaton muuttaminen
yksinkertaisemmaksi loivaksi aumakatoksi 1930-1940-luvuilla on anta-
nut rakennukselle klassillisen ilmeen, vaikka julkisivujen listoitukset onkin
pidetty ennallaan. Jugendille tyypillisiä piirteitä ovat massiivinen graniit-
tikivijalka ja ikkunoiden alkuperäistä vastaavat, hieman viistetyt listoi-
tukset. Kattomuutoksen myötä rakennuksen julkisivut hahmottuvat al-
kuperäistä symmetrisempinä ja rakennus on menettänyt jugendille tyy-
pillisen huonetilojen käyttöä korostavan epäsymmetrisen massoittelun,
joka näkyi erityisesti järven puoleisella julkisivulla.

Päärakennusta vanhempi **hirsirunkoinen asuinrakennus** vastaa mas-
soittelultaan perinteistä, kookasta satulakattoista paritupaa ullakkoker-
roksineen. Pohjaratkaisu on kuitenkin ollut parituvan muunnos, jossa
toisen päädyn tuvan sijalla on ollut kaksi huonetta. Rakennus sijoittuu
tontin itäkulmaan pääty kohti Huhmarannankatua. Maantasokerroksen
ikkunat ovat malliltaan alkuperäistä vastaavia risti-ikkunoita. Haukkaik-
kunat ovat puolikuun mallisia lunetti-ikkunoita luoteisjulkisivulla. Julki-
sivu on jaettu ikkunoiden alareunassa olevalla vaakalistalla kahteen
osaan; alaosa on pystypaneloitu ja yläpuoli on vaakapaneloitu. Tyyllili-
sesti rakennus edustaa tavanomaista talonpoikaisrakentamista. Hah-
moltaan rakennus on selkeä ja koristelu on vähäistä. Päädyissä on kis-
sanpenkit klassillisena koristeaiheena.

Vuonna 1958 valmistunut **sekarunkoinen laajennusosa** sijoittuu huvilan
ja asuinrakennuksen väliin yhdistäen ne toisiinsa. Laajennusosassa on
yksi kerros ja osin maanpäällinen kellarikerros. Laajennusosan koilliskul-
massa on pieni siipiosa, joka yhdistää laajennuksen asuinrakennukseen.
Laajennusosassa on loivahko satulakatto. Massaltaan laajennusosa on
alkuperäisiä rakennuksia suurempi, mutta se ei kuitenkaan erotu jou-
kosta kahta muuta rakennusta matalamman harjakorkeutensa vuoksi.
Runkosyvyydeltään laajennusosa on syvempi kuin huvila ja se on sijoit-
tettu hieman porrastaen huvilaan nähden.

Tyyliltään laajennusosa vastaa pitkälti jälleenrakennuskauden rakentamista, vaikka laajennus valmistuikin vasta 1958. Rakennus on ulkoasultaan pelkistetty ja rationaalinen. Jälleenrakennuskauden romantiikalle tyypillisiä piirteitä rakennuksessa ovat inhimillisen mittakaavan korostaminen, mikä kohteessa ilmenee erityisesti huolellisena sovittamisena sekä värityksen että massoittelemisen puolesta kohteessa olemassa olleisiin rakennuksiin ja maastoon. Jälleenrakennuskauden romantiikalle oli tyypillistä myös karkean rappauksen käyttö, paluu perinteisiin rakennustapoihin kuten satulakaton käyttöön tasakaton sijaan ja luonnonmateriaalien korostaminen yksityiskohdissa, kuten puuviilutetuissa ovissa. Rannan puoleisella julkisivulla olevien ikkunoiden väleissä oleva tiili-muuraus on myös jälleenrakennuskauden romantiikalle tyypillinen piirre, joskin muuraus on myöhemmin maalattu valkoiseksi eikä enää erotu kovin selvästi julkisivuista. Sen sijaan lasitiilen käyttö julkisivuissa ja etenkin paikalla valetun betonisokkelin pystyuritus ovat ennemminkin 1950-lukulaisia piirteitä ja rannan puoleisen julkisivun isojen ikkunoiden ryhmittely nauhamaisesti viittaa vuosikymmenen lopulla yleistyneeseen ja 1960-luvulla suosittuun tapaan käyttää nauhaikkunoita.

Tontilla on kaksi alkuperäistä huvila-aikaista piharakennusta: hirsinen saunarakennus tontin länsipuolella lähellä rantaa sekä vanha varastona, puuliiterinä ja ulkokuoneena toiminut rakennus tontin itä laidalla.

1.6 Lähiympäristö

Kohde sijaitsee Joutjärven pohjoisrannalla. Asutus on levinnyt Joutjärven pohjoispuolisen Möysän alueelle 1800-luvulla. 1900-luvun alussa kaupungin ulkopuolelle jäävällä alueella asui lähinnä köyhälistöä, mutta Joutjärven rannoille kehittyi myös vaurasta huvila-asutusta. Vuoden 1951 ilmakuvasa järven pohjoisrannalla on puustoisia huvilatontteja ja niiden takana laaja peltoaukea, jonka keskelle on noussut pientaloalue. Huhmarannankadun ja nykyisen Tenavankadun välinen pelto on

kuitenkin lähtenyt rakentumaan vasta 1960-1970-luvuilla, jolloin Järvenpääntukin on saanut nykyisen linjauksensa. Kohteen pohjoispuolinen peltolaikku rakentui täyteen vasta 1980- ja 1990-lukujen taitteessa.

Kohteen naapurustosta muut vanhat huvilat on purettu 1900-luvun jälkipuoliskolla ja niiden tilalle on rakennettu tilavia erillispientaloja ja paritaloyhtiö. Itäpuolisella tontilla oleva tasakattoinen omakotitalo on vuodelta 1972 ja länsipuolella olevat paritalot ovat vuodelta 1988. Huhmarannankadun pohjoispuolella kohdetta vastapäätä on vuonna 1989 ja 1990 valmistuneet kaksikerroksista rivitaloista koostuvat taloyhtiöt.

Huhmarannankadun päässä pari- ja rivitaloyhtiöiden välissä on metsäistä puistoa, joka lännempänä yhtyy Möysän uimarantaan. Muualla Joutjärven rannat ovat suurimmaksi osaksi rakennettuja tai niin jyrkkiä, etteivät ne ole aktiivisessa virkistyskäytössä. Möysän uimarannan lisäksi Suopursunpuisto ja Pekantien ranta ovat helpoiten yleisesti saavutettavissa.

Huhmarannankadun ja Joutjärven välissä maasto laskee voimakkaasti kohti järveä. Huhmarannankadun päässä korkeustaso on 118,3 m mpy, kun Joutjärven keskivedenpinnankorkeus on 110,1 m mpy. Kaakkoluo-teissuuntaisen Joutjärven lounaispuolella Salpausselän harju kohoaa jyrkkänä yli 130 m mpy. Harjun laella on Ruolan 1960-luvun tornitalot, jotka näkyvät hyvin järven yli kohteeseen. Joutjärven rakennetuilla rannoilla tontit ulottuvat rantaan asti ja rakentaminen on väljää ja pientalovaltaista. Kerrostalot sijaitsevat kauempana rannasta.

2 KAAVOITUS- JA SUOJELUTILANNE

2.1.1 Maakuntakaava

Alueella on voimassa **Päijät-Hämeen maakuntakaava 2014**, joka on saanut lainvoiman 14.5.2019. Kaavassa Möysän alue, johon Huhmarannankatu kuuluu, on osoitettu **taajamatoimintojen alueeksi** (A83). Merkinällä osoitetaan asumiseen ja muille taajamatoiminnoille, kuten keskustatoiminnoille, palveluille ja teollisuudelle rakentamisalueita, pääväyliä pienempiä liikennealueita, virkistys- ja puistoalueita sekä yhdyskuntateknisen huollon alueita sekä näiden tarvitsemia laajentumisalueita. Suunnittelumääräysten mukaan alueiden yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee ottaa lähtökohdaksi taajaman rakenteellinen eheyttäminen ja elinympäristön laadun parantaminen.

Möysän alueen lounaisosa, 1960-luvulta rakennettu Ruolan asuinalue, on **maakunnallisesti arvokasta rakennettua ympäristöä** (vaaleansininen vaakaviivitus), jota koskevien suunnittelumääräysten mukaan alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on vaalittava sen keskeisiä erityispiirteitä ja omaleimaisuutta.

Lahden keskusta (**keskustatoimintojen alue**, C) sijaitsee Huhmarannankadusta noin reilun 1 km länteen. Kohteesta lounaaseen Joutjärven etelärannalle sijoittuu Lahden radanvarsialue, joka on **ylimaakunnallista kehittämisaluetta** (kk6).

Selvityksen kohde sijaitsee **tärkeällä vedenhankintaan soveltuvalla pohjavesialueella** (pv), jota koskevien suunnittelumääräysten mukaan alueella tulee kiinnittää erityistä huomiota pohjaveden suojeluun. Määräysten mukaan pohjavesille riskejä aiheuttavat uudet toiminnot on sijoitettava ensisijaisesti pohjavesialueiden ulkopuolelle. Jos toimintoja kuitenkin sijoitetaan pohjavesialueille, ne tulee suunnitella siten, että ehkäistään pohjavesien pilaantuminen rakenteellisin suojaustoimenpitein.

Kuva 4: Möysän alue (turkoosi raja) Päijät-Hämeen maakuntakaavayhdistelmässä. Keltainen raja osoittaa Huhmarannankatu 3:n sijainnin. Lahden keskusta (tummanpunainen rasteri) jää alueen länsipuolelle. Taajamatoimintojen alueeksi (vaaleanruskea rasteri) osoitetun Möysälän eteläpuoli kuuluu pohjavesialueelle ja sen lounaisosa on maakunnallisesti arvokasta rakennettua ympäristöä. Lahti-Heinola-rata kulkee alueen itälaitaa pitkin. Lähde: Päijät-Hämeen maakuntakaavayhdistelmä.

Kuva 5: Maakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi ympäristöksi luokitellun Ruolan asuinalue (turkoosi raja) jää Huhmarannankadun ja Joutjärven eteläpuolelle. Lähde: Päijät-Hämeen maakuntakaavayhdistelmä.

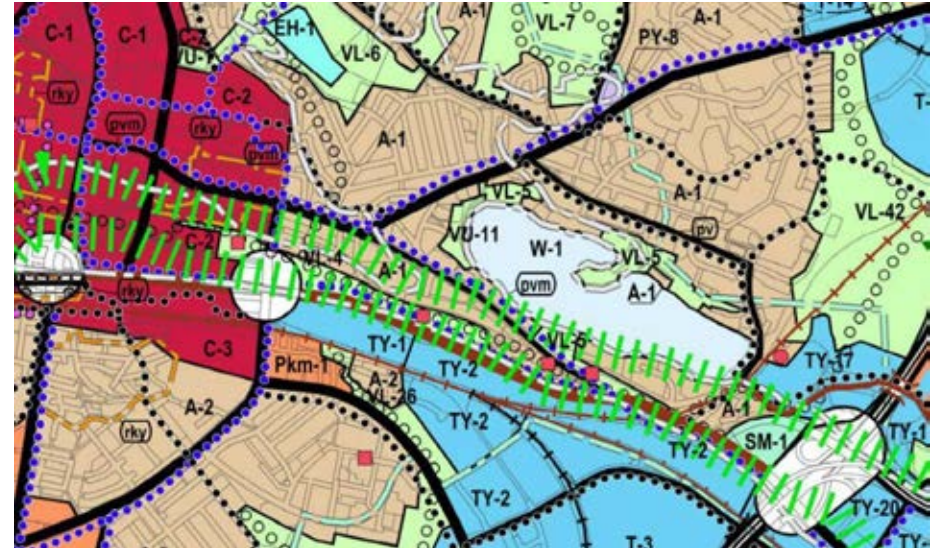
2.1.2 Yleiskaava

Valtuustokaudella 2017–2020 laadittiin ensimmäistä kertaa koko uuden Lahden alueen kattava yleiskaava, **Lahden yleiskaava 2030** (Y-203), joka sai lainvoiman 2.12.2022. Yleiskaavassa tarkastellaan erityisesti eri alueiden ominaispiirteitä, palveluita sekä liikumista.

Joutjärven ympäristössä yleiskaava 2030 noudattaa maakuntakaavaan peruslinjausta: Alue on pääosin osoitettu **asuinalueeksi** (A). Möysän uimarannan alue Joutjärven länsipäässä on määritelty **urheilu- ja virkistyspalveluiden alueeksi** (VU) ja pohjoisrannalle on osoitettu **lähivirkistysalueita** (VL). Vedenhankinnan kannalta tärkeän, **luokitellun pohjavesialueen raja** (pv) kulkee Huhmarannankadusta viistosti koilliseen ja pohjoiseen. Kaavamääräysten mukaan asemakaavoitettavalla alueella tai rakennuspaikalla tulee mm. selvittää pohjaveden taso sekä huolehtia riittävästä suojaetäisyyksistä pohjaveden pintaan. Etelässä Salpausselän kohdalle sijoittuu **pohjaveden muodostumisalueen raja** (pvm); alueella on erityistä merkitystä pohjaveden muodostumisen kannalta.

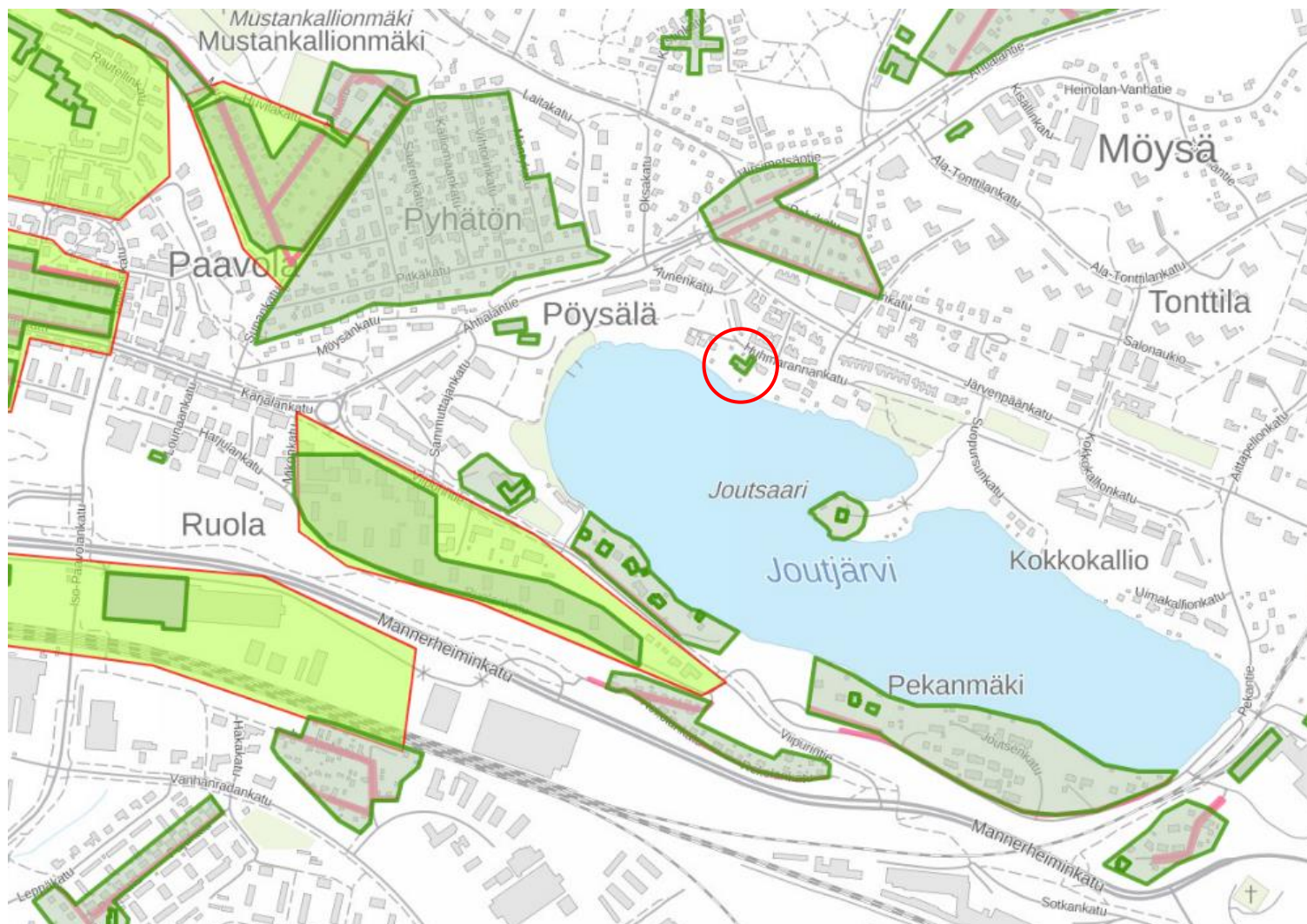
Joutjärven eteläpuolella kulkee **Salpausselkä** (vihreä viivarasteri), joka on nimetty **houkuttelevan ja elinvoimaisen ympäristökaupungin perustaksi**. Kaavamääräysten mukaan maankäytön suunnittelussa ja rakentamisessa tulee ottaa huomioon reunamuodostuman merkitys maiseman, geologian, pohjaveden luonnonympäristön, ilmaston, kulttuurihistorian ja virkistykseen kannalta.

Huhmarannan kadun suuntaisesti, kadun pohjoispuolella kulkee myös yksi Lahden **pyöräilyn tavoitteellisista aluereiteistä** (musta pisterasteri), joka yhtyy Joutjärven länsipuolella yhteen **pyöräilyn tavoitteellisista pääreiteistä** (sininen pisterasteri). Molempien sijainnit ovat kuitenkin yleiskaavatasolla ohjeellisia ja ne määritellään tarkemmassa suunnittelussa.

Kuva 6: Ote Lahden yleiskaavasta 2030. Joutjärven ympäristö on pääasiassa asuinalue (A) viheralueineen (VL, VU). Järven eteläpuolella korostuu Salpausselän linja, jonka eteläpuolella jää yrityksille ja työpaikoille varattua elinkeinoelämän aluetta (TY). Lahden keskusta on helposti saavutettavissa myös kävellen ja pyöräillen pyöräilylle osoitettujen reittien ansionsa. Lähde: Lahden yleiskaava 2030 (Y-203), Lahden yleiskaavan 2030 (Y-203) kaavamerkinnät ja määräykset.

Osana yleiskaava työtä laadittiin erillinen **teemakartta arvokkaista kulttuuriympäristöistä**. Kartta sisältää sekä **valtakunnallisesti (RKY)**, **maakunnallisesti (MARY)** että **paikallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt (LaRY)**, jotka tulee huomioida alueiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Näistä Joutjärven lähiympäristöön sijoittuu useita paikallisesti arvokkaita kulttuuriympäristöjä, mukaan lukien Huhmarannan lastenkoti, sekä yksi maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö, Ruolan asuinalue.

Kuva 7: Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet Joutjärven ympäristössä. Huhmarannan lastenkoti on ympyröity. Neonvihreät alueet ovat maakunnallisesti arvokkaita kulttuuriympäristöjä (Joutjärven etelärannalla Ruolan asuinalue), vihreänharmaat paikallisesti arvokkaita. Lähde: Lahden karttapalvelu.

2.1.3 Asemakaava

Huhmarannankatu 3:n kattava nykyinen asemakaava on vuodelta 1974 (saanut lainvoiman 8.11.1974, kaavatunnus 39841404/A). Asemakaavassa Huhmarannankatu 3:n tontti on osoitettu **yleisten rakennusten korttelialueeksi** (Y5), jolle saa rakentaa laitoksen hoidon vaatimat tarpeelliset asunnot.

Kohdetta lähinnä olevat muut alueet on osoitettu kaavassa rivitalojen ja muiden kytkettyjen asuinrakennusten korttelialueeksi (AR) sekä omakotirakennusten ja muiden enintään kahden perheen talojen korttelialueeksi (AO). Huhmarannankadun länsipäästä alkaa Pöysälänpuisto

(kaavassa puistoalue, VP) ja kadun itäpää päättyy samoin puistoalueeseen, Suopursunpuistoon (kaavassa istutettavaan puistoalueeseen, PI8).

Alueella on vireillä asemakaavan muutos Huhmarannankatu 3, 5 ja 7:ää koskien; kaavamuutoksen tavoitteena on muuttaa yleisten rakennusten korttelialueen tontti asumiseen ja alueen kaavamerkintöjen tarkistaminen.

Kaavamaaräykset

AR	RIVITALOJEN JA MUIDEN KYTKETTYJEN ASUINRAKENNUSTEN KORTTELIALUE.
AO	OMAKOTIRAKENNUSTEN JA MUIDEN ENINTÄÄN KAHDEN PERHEEN TALOJEN KORTTELIALUE.
Y5	YLEISTEN RAKENNUSTEN KORTTELIALUE, JOLLE SAA RAKENTAA LAITOKSEN HOIDON VAATIMAT TARPEELLISET ASUNNOT.
P	PUISTOALUE.
	KORTTELIN, KORTTELINOSAN JA ALUEEN RAJA.
	ERI KAAVAMAARÄYSTEN ALAISTEN ALUEEN OSIEN VALINEN RAJA.
	OHJEELLINEN TONTIN RAJA.
16186	KORTTELIN NUMERO.
1	TONTIN NUMERO.
TENAVANKATU	KADUN TAI PUISTON NIMI.
700	RAKENNUKSEN SUURIN SALLITTU KERROSALA.
II	ROOMALAINEN NUMERO, JOKA OSOITTAA RAKENNUKSEN SUURIMMAN SALLITUN KERROSLUVUN.
e=0.70	TONTTITEHOKKUUSLUKU ELI TONTIN KERROSLAN SUHDE TONTIN PINTA-ALAAN.
	RAKENNUSALA.
	KATUALUEEN OSA, JOLLE SAADAAN RAKENTAA PYÖRÄ- JA JALANKULKUTUNNELI.
	VIEMÄRIÄ VARTEN VARATTAVA ALUE.
	AJO RAJAN YLI KIELLETTY.
	YLEISTEN RAKENNUSTEN TONTEILLE ON VARATTAVA VÄHINTÄÄN YKSI AUTOPAIKKA 80 KERROSLAN NELIÖMETRIÄ KOHTI.

Kuva 8: Asemakaavamerkinnät koskien Huhmarannankatu 3:a ja sen lähiympäristöä. Lähde: Lahden karttapalvelu.

3 ALUEEN HISTORIA JA KAAVOITUKSEN VAIHTEET

3.1 Alueen rakentuminen

3.1.1 Lahden kauppa ja kaupunki

Lahti on alun perin ollut Hollolan suurpitäjän kylä, joka sai erilliset kauppalaoikeudet vuonna 1878 ja kaupunkioikeudet vuonna 1905. Pinta-alaltaan alkuperäinen Lahden kauppa oli nykyistä Lahden kaupunkia selvästi pienempi, sillä Hollolasta liitettiin maa-alueita Lahteen vuosina 1916, 1923, 1933 ja 1956.¹ Tätä selvitystä koskeva Joutjärven alue liitettiin Lahteen vuonna 1933².

3.1.2 Joutjärvi ja Möysän alueen asuttaminen

Joutjärveä ympäröivällä ja suurimmaksi osaksi sen pohjoispuolelle sijoittuvalla Möysän alueelle arvellaan muodostuneen kiinteää asutusta peltoviljelyn yleistymisen myötä jo 900-luvun alussa. Joutjärven itäranalla sijainneen Järvenpään kylän tienoilta on myös löydetty kivikautisia esineitä ja kylä onkin tiettävästi vanhempaa perua kuin varsinainen Lahden kylä, josta kaupungin kehitys lähti vauhtiin. Ensimmäinen kirjallinen lähde Järvenpään kylästä on vuodelta 1564, jolloin Järvenpäässä on ollut yksi tila. Asutus alkoi levitä järven itäpäästä muualle Möysän alueelle vasta 1800-luvun puolella.³

1850-luvulla Joutjärven länsipuolelle perustettiin Lounaan kartano. Vuosisadan lopulla asutus lisääntyi Viipuriin ja Heinolaan johtavien teiden varsilla. 1900-luvun taitteessa alueella asui lähinnä köyhälistöä.⁴

¹ Hollolan kunta.

² Silvast, 2020, s. 11.

^{3,4} Silvast, 2020, s. 10.

Kuva 9: Ote Nils Westermarkin kartasta vuosilta 1750 ja 1752. Järvenpään kylä ja pelot näkyvät Joutjärven itäpäässä. Lähde: Kansallisarkisto.

Kuva 10: Ote venäläisestä topografikartasta vuodelta 1875. Joutsenjärven (Joutjärven) itäpuolella erottuu Järvenpään kylän rakennuksia ja lännessä Lounaan kartano. Lähde: vanhatkartat.fi

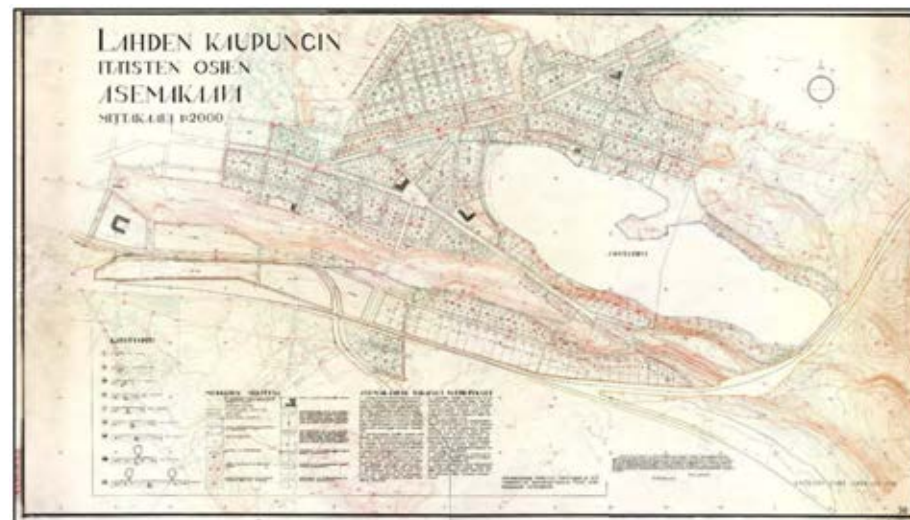
3.2 Alueen ensimmäinen asemakaava 1937

Joutjärven alue liitettiin Hollolan pitäjästä Lahden kaupunkiin vuonna 1933 osana isompaa liitosaluetta. Liitettyjen alueiden kaavoituksesta järjestettiin kutsukilpailu, jonka voitti Carolus Lindberg. Kaupunginarkkitehti Kaarlo Könönen laati Lindbergin suunnitelman pohjalta Lahden itäisten osien ensimmäisen asemakaavan, joka vahvistettiin vuonna 1937.¹

Vuoden 1937 asemakaavassa vanhoja tielinjauksia - Viipurintie Joutjärven eteläpuolella ja Heinolantie (nyk. Ahtialantie) pohjoisessa – on suoritettu ja reunustettu alkupäästä kaksikerroksisilla taloilla. Viipurintien ja Heinolantien varteen on muodostettu aukiot. Joutjärven rannoille on osoitettu viljelypalsta- ja huvilatontteja. Julkisina rakennuksina kaavassa näkyvät Joutjärven alueella Möysän kansakoulu (rakennettu 1906) ja Huhmarannan lastenkoti (siirtynyt paikalle vuonna 1927). Joutsaaren alue sekä Salpausselän harjanne on jätetty puistoalueiksi.²

Könösen asemakaavaa ei voitu sellaisenaan toteuttaa, sillä se oli laadittu ajan henkeen välittämättä olevasta asuinrakenteesta, tielinjauksista tai kiinteistörajoista. 1940-luvulla Joutjärven ympäristön asemakaavaa muutettiin olevia oloja enemmän vastaavaksi.³

^{1, 2, 3} Silvast, 2020, s. 11.

Kuva 11: Vuoden 1937 Lahden itäisten osien asemakaava. Lähde: Silvast, 2020.

Kuva 12: Vuoden 1946 ilmakuvasta käy hyvin ilmi olemassa olleiden ja vuoden 1937 kaavaan merkittyjen tielinjojen ristiriitaisuudet: todelliset tielinjat mutkittelevat toisin kuin kaavaan merkityt suorat tiet. Lähde: Lahden karttapalvelu.

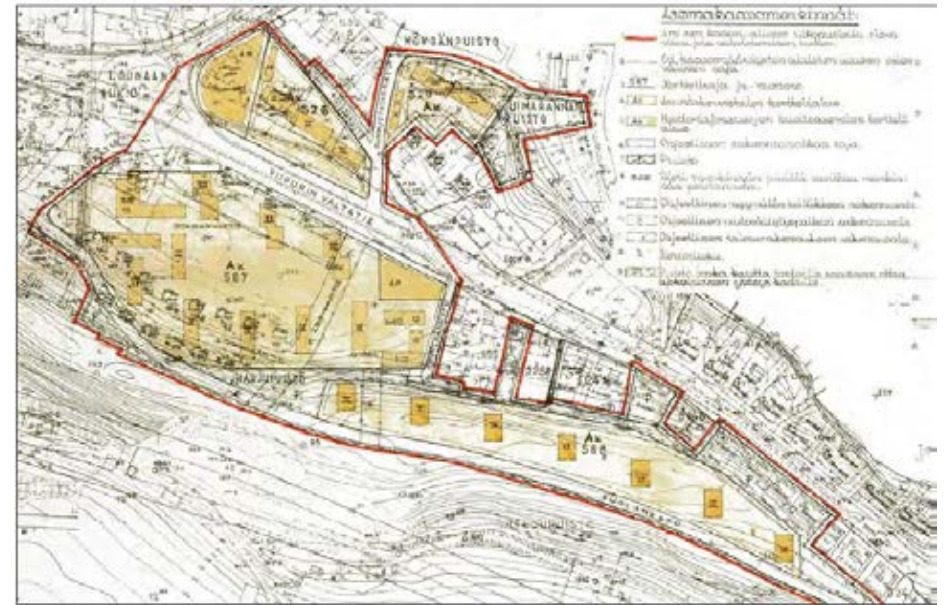
3.3 Aluerakentamisen kausi 1960-luvulla

1960-luvulla Lahdessa alkoi aluerakentamisen kausi, jolloin Joutjärven ympäristössä asemakaavoitettiin useita alueita¹. Joutjärven lounaispuolelle kaavoitettiin ja toteutettiin Olli Vahteran suunnittelema Ruolan alue, jonka seitsemän tornitalojen ketju on muodostunut merkittäväksi lahtelaiseksi maamerkiksi¹. Ruola on malliesimerkki 1960-luvun alun lähiöteorioiden toteuttamisesta käytännössä: yhdessä kaavallisessa yksikössä oli asuntoja eri sosiaaliryhmille ja alueen sisäinen huolto oli mahdollisimman toimiva sekä kattava. Rakennuskokonaisuus sopeutettiin maastoon ja liikenneväyliin ottaen myös huomioon jalankulkijat.² Nykyään Ruola on tunnistettu yhdeksi maakunnallisesti arvokkaaksi kohteeksi.

1960-luvun lopulla kaavoitettiin myös Tonttilan ja Kokkokallion alueelle kerrostalolähiö, joka on toteutettu 1970- ja 1980-luvuilla. Joutjärven luoteiskulman, Möysänmäen, pientaloasutus hävisi ja muuttui rivitaloasumiseksi sekä virkistysalueeksi 1980-luvulla.

¹ Silvast, 2020, s. 14

² Wager, 2006, s. 84

Kuva 13: Ruolan asemakaava vuodelta 1961. Lähde: Silvast, 2020.

Kuva 14: Näkymä kohteen takapihalta Joutjärven yli kohden Ruolan tornitaloja. Kuva: FCG, 2023.

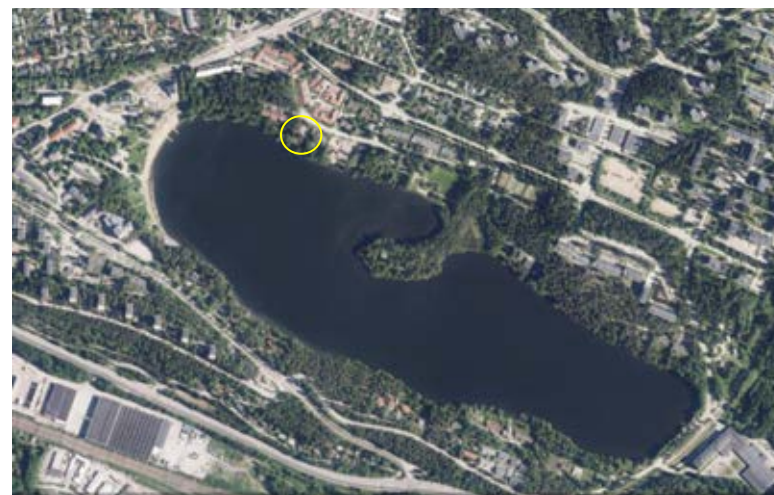
Kuva 15: Joutjärven ympäristö vuonna 1946. Alue on pääosin peltoa ja metsää. Kuva: Lahden karttapalvelu.

Kuva 16: Joutjärven ympäristö vuonna 1960. Ruolan asuinalue on rakentamassa järven lounaisrannalle. Järven ympäristö on kuitenkin pääasiassa vielä maaseutumaista peltoineen ja metsineen. Kuva: Lahden karttapalvelu.

Kuva 17: Joutjärven ympäristö vuonna 1986. Huhmarannankadun pohjoispuolelle on rakentunut rivi- ja pientaloasutusta. Huhmarannankadusta itään erottuvat kuusi tenniskenttää ja Joutjärven lounaispuolella Ruolan tornitalot. Kuva: Lahden karttapalvelu.

Kuva 18: Joutjärven ympäristö vuonna 2022. Rivitaloasutus on laajentunut lastenkodin pohjois- ja länsipuolelle. Kuva: Paikkatietoikkuna.

Kuva 19: Huhmarannan lastenkodin lähiympäristö vuonna 1946. Lastenkotia ympäröivät pellot eikä katulinjausta vielä ole olemassa. Kuva: Lahden karttapalvelu.

Kuva 21: Huhmarannankadun lastenkodin ympäristö vuonna 1986. Huhmarannankadun pohjoispuolelle on rakentunut rivitaloasutusta. Järvenpääntä ja Huhmarannankatu on rakennettu. Kuva: Lahden karttapalvelu.

Kuva 20: Huhmarannankadun lastenkodin lähiympäristö vuonna 1960. Alueen luonne ja asutuksen määrä ovat säilyneet pitkälti samoina kuin 1940-luvulla. Kuva: Lahden karttapalvelu.

Kuva 22: Huhmarannan lastenkodin ympäristö vuonna 2022. Pientalovaltainen asutus on entisestään lisääntynyt lastenkodin ympärillä. Kuva: Lahden karttapalvelu.

4 HUHMARANNAN LASTENKODIN HISTORIA

4.1 Lastenkotien toiminta Suomessa

Suomen ensimmäinen lastenkoti perustettiin tykistörykmentin komentajan Augustin Ehrensvaldin vuoden 1751–1752 valtiopäiville tekemästä anomuksesta¹. Kun anomus oli hyväksytty, Ehrensvald rakennutti Helsingin lähelle tilan, jonka yhteyteen sijoitettiin tupakkaviljelmä ja puutarha, josta saatiin lastenkodille tuloja ja lapsille töitä. Komentaja kuitenkin erotettiin rakennustöiden johdosta vuoden 1765–1766 valtiopäivien yhteydessä ja lastenkoti lakkautettiin.

Vastaavia, lyhytaikaisessa toiminnassa olleita lastenkoteja yritettiin perustaa muitakin, mutta lastenhuoltoa ei voinut laskea niiden varaan, koska niitä oli vähän ja pääsääntöisesti ne toimivat vain lyhyitä aikoja. Seuraava isompi edistysaskel oli uuden vaivaishoitoasetuksen voimaantulo vuonna 1879, jota seurasi vaivaishoito-olojen tarkkailijan nimitys vuonna 1886. Vaivaishoidon tarkastuksesta asetettiin säädökset ja tarkastajan ohjesäännössä määriteltiin vaivaishoitopolitiikan linjat. Näin vaivaishoito alkoi yhdenmukaistua.

Vuodesta 1893 lähtien yli 3-vuotiaita ei saanut enää sijoittaa vaivaiskoteihin, joissa ei ollut erillistä lastenosastoa. Tämä johti laitossijoituksien vähenemiseen ja elätihoitoon suosion kasvuun. Eläteiksi lapsen sai vähimmällä elätiksi ottava. Sivistyneistö ja lehdistö alkoivat kuitenkin puuttua huutolaisuuteen ja lastenkotien perustaminen Suomessa yleistyivät 1910-luvulla. 1930-luvun puolivälissä suomalaisessa sosiaalipolitiikassa otettiin askelia kohti nykyaikaista sosiaaliturvaa. Vuoden 1936 huoltolakikokonaisuus sisälsi lastensuojelulain ja 1937 hyväksyttiin äitiysavustuslaki.

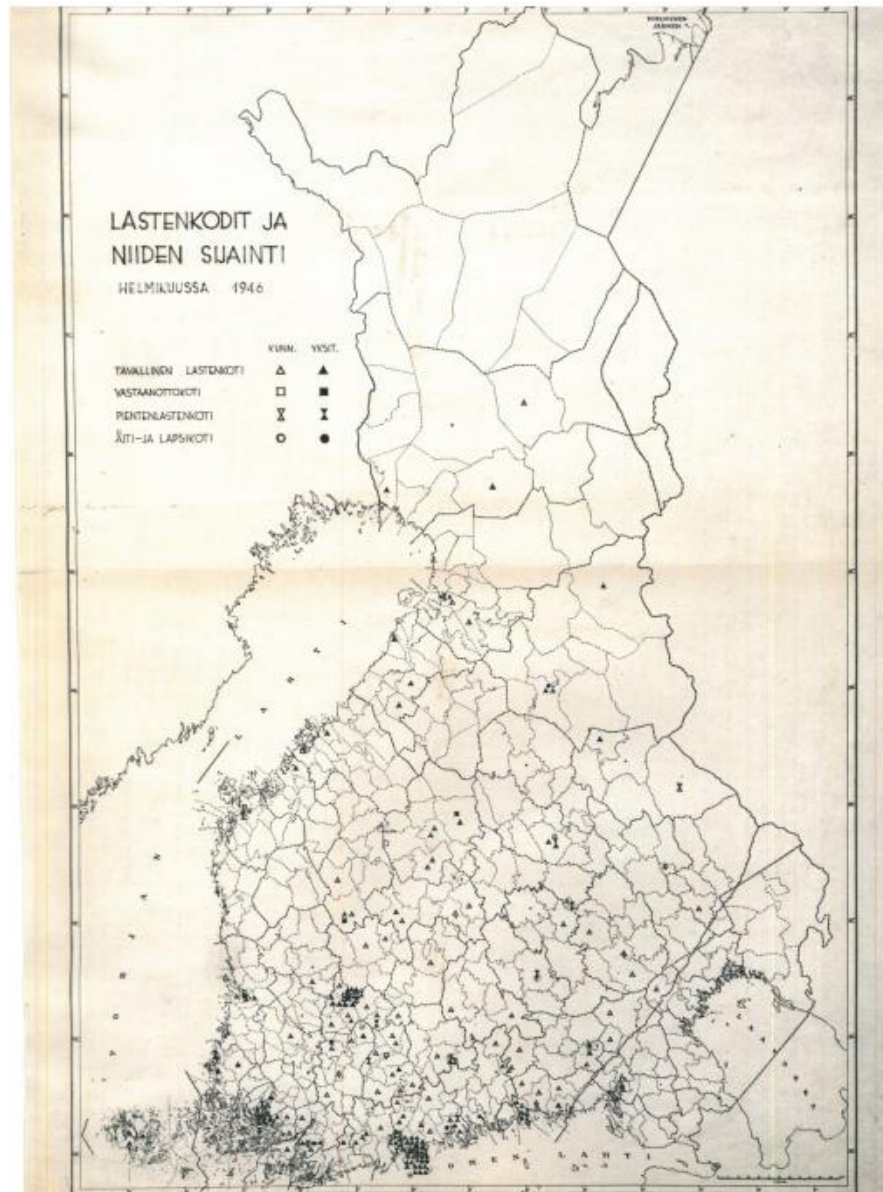
Sotien jälkeen perheiden arki oli monessa tapauksessa muuttunut ja yhteiskunnallinen tilanne oli sekava. Pelkästään orvoksi jääneitä lapsia oli Suomessa sotien jälkeen noin 50 000. Lasten terveyden ja hyvinvoinnin turvaamisesta oli tullut sotien aikana tärkeä yhteiskunnallinen kysymys ja tulevat sukupolvet nähtiin pääomana. Väestö- ja perhepolitiikalla saatiin sotien jälkeen aikaan vauvabuumi, jonka seurauksena suuret ikäluokat syntyivät 1940–1950-luvuilla. Lisääntynyt lapsien ja perheiden määrä tarkoitti myös suurempaa julkisten palveluiden tarvetta koulujen ja lastenhuollon osalta.

Vuonna 1949 säädettiin laki lastenkotien valtionavusta (852/1949), joka oikeutti lastenkodit hakemaan valtionapua hoitokustannusten kattamiseen. Tulo- ja menoarviossa vahvistettu valtionapu jäi 1950–1960-luvuilla melko matalalle tasolle ja putosi 1970-luvulle tultaessa alle 5 prosentin. Lain mukaan kuntien oli mahdollista hakea tukea lisäksi lastenkotien perustamiskustannuksiin valtion tulo- ja menoarvion asettamissa rajoissa.²

Vuosina 1944–1980 lastenkotien määrä Suomessa on vaihdellut 160–210 välillä. Määrä kasvoi erityisesti 1950-luvulla, kun laki lastenkotien valtionavusta (1949) astui voimaan. Lastenkodeista enemmistö, noin 60 %, oli kunnallisia. Lastenkodeista noin 70 prosenttia on sijainnut eteläisessä Suomessa³.

¹ Törmälä, 2010.

^{2, 3} Hytönen et al., 2016.

Kuva 23: Lastenkodit ja niiden sijainnit Suomessa helmikuussa 1946.

4.2 Huhmarannan lastenkodin perustaminen

Lastenkodin perustaminen Lahteen ajoittuu 1910-luvulle eli aikakauteen, jolloin lastenkotien perustaminen Suomessa yleistyi. Alkujaan Lahden Hyväntekeväisyysyhdistys perusti vuonna 1911 lastenkodin Mytjäisiin. Vuoden 1920 alussa lastenkoti siirtyi kaupunginvaltuuston päätöksellä yhdistykseltä Lahden kaupungille.¹

Lastenkodin toiminta jatkui aluksi entisissä vuokratiloissa Mytjäisissä, vaikka talo ja sen tontti oli jo todettu toiminnan laajuuteen nähden liian pieniksi ja sijainniltaan huonoksi (lastenkoti sijaitsi vilkkaalla liikepaikalla); vuoden 1926 Lahden kunnalliskertomuksessa todettiin lastenkodissa olleen tilaa 18 lapselle, mikä oli riittämätön määrä suhteessa paikkatarpeeseen.²

Uusien tilojen etsiminen lastenkodille tuli ajankohtaiseksi viimeistään Mytjäisissä sijainneen vuokratalon omistajan ilmoittaessa vuonna 1926 aikomuksestaan myydä kyseinen rakennus. Uuden tilan vuokraamisen nähtiin sisältävän riskejä, joten sen sijaan lastensuojelulautakunta päätyi ehdottamaan tilojen ostamista kaupungille riittävän läheltä kaupungin keskustaa. Lastenkodin tuli toimia ns. vastaanottokotina, johon lapset sijoitettaisiin ensin väliaikaisesti ennen pysyvämpää sijoitusta pääosin yksityisiin perheisiin.³

Vuoden 1926 lopulla kaupunginvaltuusto vahvisti opettajatar Elin Mannsténin huvilapalstan ostamisen Joutjärven rannalta: palstalla (3 800 m²) oli päärakennuksen lisäksi toinen asuinrakennus, aitta ja vararakennus, hirsinen saunarakennus sekä puutarha⁴.

Lahden kunnalliskertomuksessa vuodelta 1926 todetaan huvilan olleen ennen johtaja Anderssenin huvila⁵. Martin Andersen toimi Lahden Sahan johtajana⁶. Huvila saattaa olla hänen rakennuttamansa, mutta käytössä olleiden lähteiden perusteella tätä ei pystytty varmistamaan. Selvityksessä Lahden kulttuurihistoriallisesti arvokkaista kohteista huvilan

mainitaan olevan vuodelta 1919 ja asuinrakennuksen tätä vanhempi ⁷. Lahden Tilakeskukselta saatujen tietojen mukaan huvila on vuodelta 1925 ja asuinrakennus vuodelta 1918 ⁸. Rakennus- ja huoneistorekisteriin kohteen rakennusosille ei ole merkitty valmistumisvuotta. Huvilan ja asuinrakennuksen rakentamisen aikaan alue kuului Hollolan maalaispitäjään. Maalaispitäjissä rakennusvalvonta ei ollut yhtä tiukkaa kuin kaupungeissa, eikä rakennuksista luultavasti ole arkistoitu lupakuvia. Lahden kaupungin rakennusvalvonnan arkistosta löytyvät ensimmäiset lupakuvat kohteesta ovat 1950-luvulta lastenkodin laajennoksesta.

Lastenkoti siirtyi Mytjäisistä Huhmarannankadulle maaliskuussa 1927. Virallisia avajaisia vietettiin 30.5.1927.⁹

Siirtyminen uusiin tiloihin mahdollisti lastenkodin paikkamäärän nostamiseen 25 lapseen – kesäaikana jopa 30:een. Suurempi lapsimäärä vaati kuitenkin heti alkuun investointeja uusiin kalusteisiin sekä joitakin pieniä korjaustöitä huvilan tiloissa.¹⁰ Laajempia korjaus- ja laajennustöitä Huhmarannassa tehtiin lastenkotitoiminnan alkamista seuraavana vuonna (1928): ulkohuonerakennusta laajennettiin lisäämällä sinne kana, sikala ja toinen käymälä, lastenkodin huoneita korjattiin sekä maa-lattiin ja saunarakennukseen tehtiin muutoksia.¹¹

^{1, 2, 3} Kertomus Lahden kaupungin kunnallishallinnosta vuonna 1926, s. 47–48.

^{4, 5} Kertomus Lahden kaupungin kunnallishallinnosta vuonna 1926, s. 51.

^{6, 7} Niskanen, 2000, s. 120.

⁸ Malinen, 3.2.2023

⁹ Kertomus Lahden kaupungin kunnallishallinnosta 1927, s. 264.

¹⁰ Kertomus Lahden kaupungin kunnallishallinnosta 1927, s. 186, 251.

¹¹ Kertomus Lahden kaupungin kunnallishallinnosta vuonna 1928, s. 311, 328.

Kuva 24. Huhmarannan lastenkodin päärakennus ennen kattorakenteisiin myöhemmin tehtyjä muutoksia. Kuva on ajoitettu Lahden museoissa 1930-luvulle. Kuva on kuitenkin todennäköisesti vuodelta 1927. Tältä vuodelta rakennuksesta on runsaasti muitakin kuvia. Kuva: Lahden museot, kuvakokoelmat.

Kuva 25. Huhmarannan lastenkodin päärakennus kattomuutoksen muuttamisen jälkeen. Kuva on ajoitettu Lahden museoissa vuodelle 1949. Kuva: Lahden museot, kuvakokoelmat.

Kuva 26: Lastenkodin lapsia Joutjärven rannalla vuonna 1945. Kuva: Lahden museot, kuvakokoelmat.

Kuva 27: Lastenkodin sisustusta vuonna 1927. Kuva: Lahden museot, kuvakokoelmat.

4.3 Lastenkodin laajentaminen 1950-luvulla

1950-luvun puoliväliin mennessä Lahden kaupungin väkiluku oli moninkertaistunut Huhmarannan lastenkodin perustamisajankohtaan verrattuna (vuonna 1926 asukasluku oli noin 8600, vuonna 1955 noin 48 000¹). Tämän seurauksena lastenkodin tilat olivat jääneet auttamatta pieniksi eivätkä enää vastanneet ajan vaatimuksia².

Lastenkodin lisärakennushanke oli pitkään vireillä ennen kuin se saatiin aloitettua vuonna 1957. Vanhan päärakennuksen ja sivurakennuksen väliin sijoitettu kaksikerroksinen laajennusosa valmistui vuonna 1958. Rakennuksen arkkitehtipiirustukset laati Telan talosuunnitteluosaston arkkitehti V. Karisalo.³ Uudisrakennuksen pinta-ala kerrosta kohden oli 198 m² ja tilavuus yhteensä 1130 m³.

Laajennusosan pohjakerrokseen sijoituivat henkilökunnan asunnot, lämmitystilat, sauna, pesutupa ja lasten askarteluhuone. Ensimmäiseen kerrokseen olivat lastenhuoneet, lasten päivähuone, ruokailuhuone, kylpyhuone sekä eristys huone. Laajennuksen ansiosta lastenkodin virallinen paikkaluku nousi 30:een.⁴

Kuva 28: Huhmarannan lastenkoti vuonna 1999. Vuonna 1958 valmistunut matalampi laajennusosa on kuvassa vasemmalla. Kuva: Lahden museot, kuvakokoelmat.

Valter Karisalo (1912-2007) toimi Lahden kaupungin arkkitehtina vuosina 1955-1975. Hän oli valmistunut arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1943 ja opiskeluaikana hän oli töissä mm. Martta ja Ragnar Ypyän ja Jussi Paatelan toimistoissa. Vuosina 1945-1946 hän toimi Alvar Aallon toimistopäällikkönä ja jatkoi Aallon edustaja siirryttyään Ruotsiin töihin vuosiksi 1946-1953. Palattuaan Suomeen hän siirtyi Forssan kautta Lahteen, jossa hän työskenteli eläkkeelle jäämiseensä asti. Karisalo oli mukana useissa luottamustoimissa kuten Arkkitehtiliiton hallituksessa, Päijät-Hämeen keskussairaalan ja Lahden Ristinkirkon rakennustoimikunnissa sekä Lahden teknillisen oppilaitoksen neuvottelukunnassa.⁵

Kaupunginarkkitehtina Karisalo osallistui rakennussuunnitteluun. Hän on vastannut mm. lukuisten koulurakennusten laajennusten suunnittelusta Lahdessa. Tämän lisäksi Karisalo on suunnitellut Lahteen mm. kunnallisia kerrostaloja, Historialliselle museolle tilat Lahden kartanon yhteydessä ja Tapanilan ulkoilumajan.⁶

¹ Wikikirjasto, Lahden tilastokirja.

^{2, 3, 4} Lahti (15.10.1957).

⁵ Helsingin Sanomat (8.6.2007)

⁶ Vertainen ja Niskanen, 2012.

Kuva 29: Lahti-lehden artikkeli heinäkuulta 1959 (29.7.1959) käsitteli elämää laajennetussa Huhmarannan lastenkodissa. Lähde: Lahden kaupunginkirjasto.

5 HUHMARANNAN ENTINEN LASTENKOTI

5.1 Rakennusten alkuperäinen massoittelu ja ulkoasu sekä rakennuksiin tehdyt muutokset

5.1.1 Päärakennus

Lastenkodin päärakennus eli vanha huvilarakennus on noppamainen ja se asemoituu tontin keskiosaan. Rakennuksessa on kaksi maanpäällistä kerrosta sekä kellari. Koska tontti viettää melko jyrkästi Joutjärven rantaan päin, kellarikerros on takapihan puolella maan päällä. Rakennus on suunnattu luoteesta kaakkoon Joutjärven rantaviivan linjaa mukailleen.

Rakennuksen alkuperäinen katto oli mansardikatto, jossa oli kadun puoleisella koillisjulkisivulla kaksi kookasta taitekattoista, loivemmalta osaltaan aumattua poikkipäätyä Kuva 25. Samoin rakennuksen luoteispäädyssä oli taitekattoinen poikkipääty. Kaakkoispäädyssä oli katettu avokuisti, joka purettiin laajennusosan rakentamisen yhteydessä 1950-luvulla. Järven puoleisella lounaisjulkisivulla rakennuksessa oli hieman ulkoneva taitekattoinen poikkipääty. 1930-luvulle ajoitetun Lahden museoiden kuvakokoelman valokuvan perusteella katemateriaalina oli niin vesikatolla kuin ovien yläpuolisissa katoksissa alkujaan päre. Valokuvien ja rakennuspiirustusten perusteella 1950-luvulla lisärakennusta suunniteltaessa alkuperäinen katto oli kuitenkin jo korvattu yksinkertaisemmalla aumakatolla viimeistään vuonna 1949.

Voimakkaan kattomuodon lisäksi julkisivuissa korostuivat kellarikerroksen massiivinen punagraniittikivijalka, vaaka- ja pystypaneloinnit sekä leveät koristelistat panelointien välissä. Alkuperäiset ikkunat olivat pääosin lähes neliön muotoisia laajennettuja risti-ikkunoita, joissa oli leveät, hieman päistään viistetyt vuorilaudat. Peilikuvioituidut pääovet

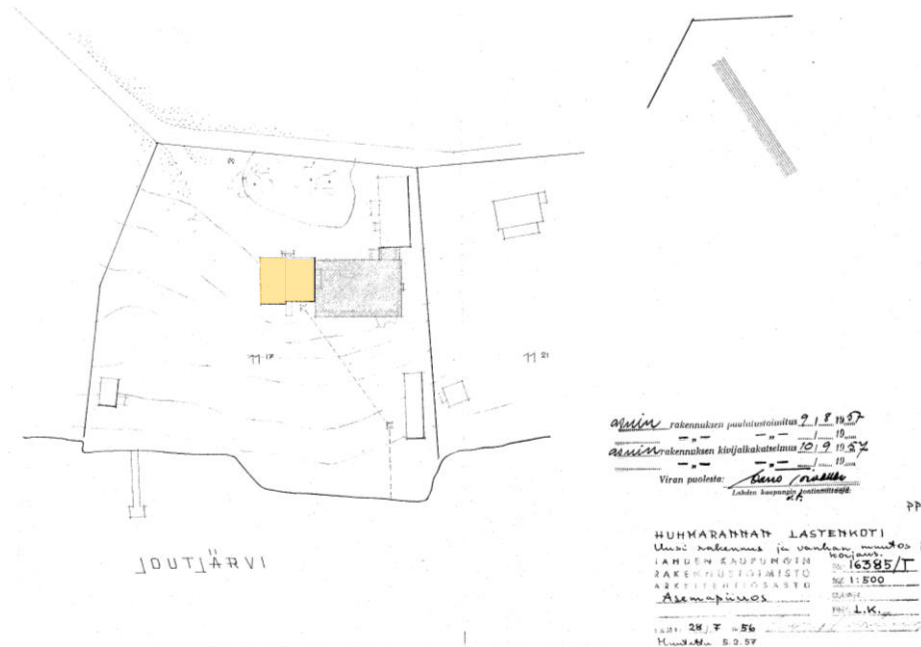
avautuivat Huhmarannankadulle. Ensimmäisessä kerroksessa oli myös takapihan puolella ulko-ovi, josta johtivat jyrkähköt, puukaiteiden reunustamat portaat alas maahan. Viistosti portaiden yläpuolelle toisen kerroksen itäkulmaan sijoittui sisäänvedetty parveke.

Mansardikatto on muutettu arviolta 1930 – 1940 -luvulla loivaksi aumakatoksi, mikä on muuttanut rakennuksen ulkoasua huomattavasti. Alkuperäisiltä tyylipiirteiltään selvästi jugendia ollut rakennus sai klassillisen ilmeen, vaikka julkisivujen listoitus pidettiin ennallaan.

Kuva 30: Huhmarannan lastenkodin päärakennus. Rakennuksen pääjulkisivu on symmetrisesti sommiteltu ja sitä hallitsivat kookkaat taitekattoiset poikkipäädyt. Peilipari-ovet, suuret ruudutetut ikkunat ja vaaka- ja pystypaneloinnin vaihtelu kiinnittävät myös huomion. Itäpäädyssä on pieni avokuisti, joka purettiin viimeistään lisärakennuksen rakentamisaikana. Kuva on ajoitettu Lahden museoissa 1930-luvulle. Kuva on kuitenkin todennäköisesti vuodelta 1927. Tältä vuodelta rakennuksesta on runsaasti muitakin kuvia. Kuva: Lahden museot, kuvakokoelmat.

2000-luvun alussa rakennukseen on tehty salaojaremontti, perusmuurin vedeneristys sekä kellarin lattiarakenteen osittainen uusiminen ja seinien kosteusvaurioiden kuivatus. Korjaukset eivät kuitenkaan näy julkisivuissa. Myös ikkunat on vaihdettu vanhan mallin mukaisiin uusiin ikkunoihin 2000-luvulla.

Kuva 31: Asemapiirros vuodelta 1957. Lastenkodin päärakennus (korostettu keltaisella) sijaitsee tontin keskellä, vuonna 1958 valmistunut lisäosa sen oikealla puolella ja vanhempi 1920-luvun taitteesta oleva sivuosa pohjoisempana kohtisuoraan Huhmarannankatua kohden. Rannan tuntumassa tontin länsilaidalla sijaitsee vanha saunarakennus ja itälaidalla varastorakennus. Alkuperäinen avokuisti huvilarakennuksen itäpäässä (merkitty katkoviivalla) joutui väistymään lisärakennuksen tieltä, samoin tapahihan portaat purettiin tai oli jo purettu asemapiirroksen laatimisen aikaan. Lähde: Lahden Tilakeskus.

Kuva 32: Punainen graniittikivijalka on säilynyt alkuperäisessä asussaan yli 100 vuotta. Ikkuna-aukkoa on pienennetty muuraamalla alaosa umpeen. Kuva: FCG, 2023.

Kuva 33: Valokuvassa erottuvat takapihan puolen taitekattoiset, osin aumatut poikkipäädty, ulko-ovi sekä jyrkät portaat. Portaat on sittemmin purettu pois ja katto-muoto muutettu loivaksi aumakatoksi. Kuva on ajoitettu Lahden museoissa vuodelle 1945. Kuva on kuitenkin todennäköisesti vuodelta 1927. Tälle vuodelle on ajoitettu Lahden kuvakokoelmiin kuuluva hieman etäämmältä otettu rinnakkaisotos kuvasta. Kuva: Lahden museot, kuvakokoelmat.

5.1.2 Vanha asuinrakennus

Vanha asuinrakennus sijaitsee tontin pohjoisosassa lähimpänä Huhmarannankatua. Rakennus on vuodelta 1918 tai tätä vanhempi. Suorakaitteen muotoinen rakennus on puolitoistakerroksinen: maantasokerroksen lisäksi rakennuksessa on ullakkokerros, josta osa on normaalia huonekorkeutta matalampaa tilaa. Rakennus on suunnattu koillisesta lounaaseen. Pohjaratkaisu on ollut parituvan muunnos, jossa toisen päädyn tuvan sijalla on ollut kaksi huonetta.

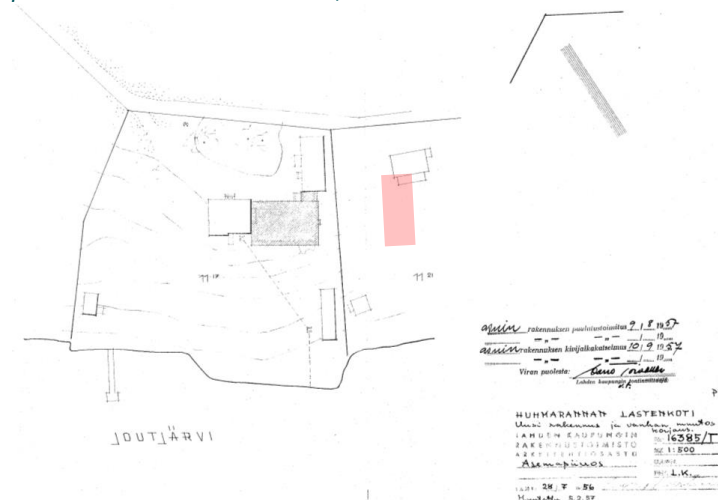
Rakennuksen kattomuoto on todennäköisesti alkuperäinen. Rakennuksen huonejako ja ulkoasu viittaavat perinteiseen rakennustapaan, jolle satulakatto oli tyypillinen ratkaisu. Lahden museoiden kuvakokoelmissa kohteesta on vuodelle 1945 ajoitettu kuva, jossa rakennus on satulakattoinen. Vuoden 1957 piirustuksiin (ks. Kuva 38) rakennukseen on merkitty kuitenkin taitekatto olemassa olevana rakenteena. On mahdollista, että huvilaa suunniteltaessa tontilla olleen asuinrakennuksen kattomuoto on ajateltu muutettavan huvilan kattoa vastaavaksi. Tätä selvitystä varten käytettävissä olleen lähtöaineiston perusteella on kuitenkin epätodennäköistä, että rakennuksessa olisi koskaan ollut taitekattoa.

Asuinrakennuksen perustuksena toimivat pora- ja betonikivet, joiden päällä tuulettuva alapohja lepää. Etupihalle avautuva pääovi sijoittuu pienen umpikuistin yhteyteen, ja sen oikealla puolella oli alkujaan toinen pienempi katettu sisäänkäynti, joka on 1950-luvulla poistettu käytöstä. Myös sisäänkäynnin yläpuolinen katos on purettu.

Maantasokerroksen ikkunat ovat vanhan mallin mukaan uusittuja ristiikkunoita. Alkuperäiset puitteet ovat olleet valokuvien perusteella sirompia kuin nykyiset. Ullakkokerroksessa, rakennuksen pitkällä sivuilla, on puolikuun muotoiset lunetti-ikkunat ja lyhyissä päädyissä neliskulmaiset pari-ikkunat. Julkisivu oli vaakapaneloitu lukuun ottamatta ikkunalinjan alapuolista osaa, jossa oli kapea pystypaneeli.

Kuva 34: Vanha asuinrakennus kuvattuna 1945. Maantasokerroksen ikkunoiden yläpuolella erottuvat puolikuun muotoiset lunetti-ikkunat. Rakennuksen pääjulkisivun oikeanpuoleinen lapekattoinen uloskäynti on myöhemmin poistettu käytöstä ja katos purettu. Kuva: Lahden museot, kuvakokoelmat.

Kuva 35: Asemapiirros vuodelta 1957. Vanha 1920-luvun taitteesta oleva asuinrakennus (korostettu punaisella) sijaitsee tontin pohjoisosassa lähes kohtisuoraan Huhmarannankatua. Asemapiirroksessa rakennuksen kaksi sisäänkäyntiä on osoitettu, mutta pienempi niistä poistuvana/poistettuna rakenteena. Lähde: Lahden Tilakeskus.

5.1.3 1950-luvun laajennusosa

Vuonna 1958 valmistunut laajennusosa on rakennettu kahden Huhmarannan alkuperäisen rakennuksen väliin. Suorakulmainen rakennus on rakennettu länsipäädystään kiinni päärakennukseen ja erillinen, muusta massasta pohjoiseen työntyvä porrashuone yhdistää sen vanhaan asuinrakennukseen pohjoisessa. Laajennusosassa on yksi kerros ja osin maanpäällinen kellarikerros. Massaltaan laajennusosa on alkuperäisiä rakennuksia suurempi, mutta se ei kuitenkaan erotu joukosta kahta muuta rakennusta matalamman harjakorkeutensa vuoksi.

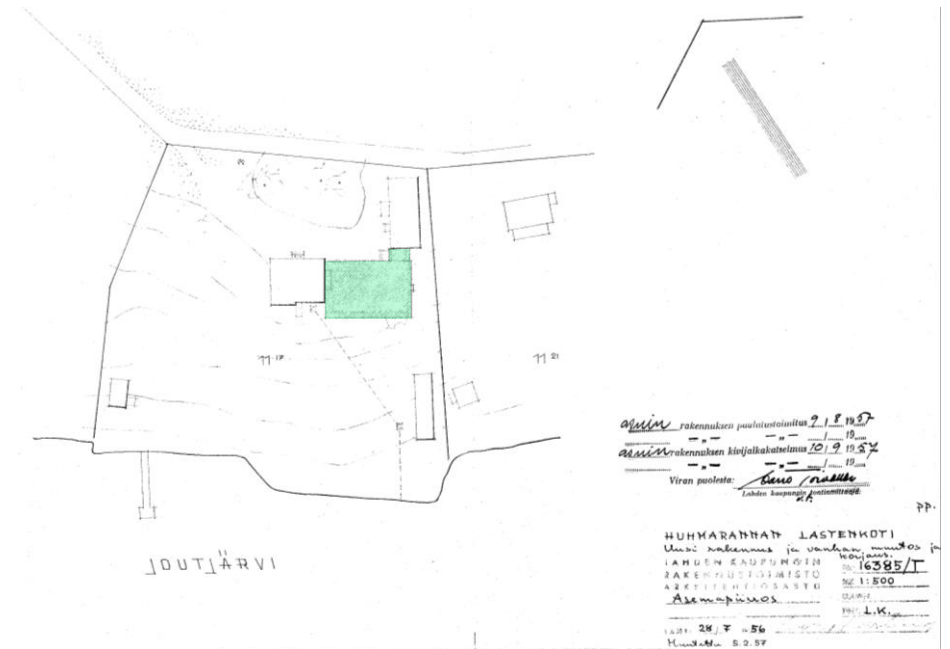
Rakennuksessa on loivahko, peltikatteinen harjakatto. Katon itälaidalta kohosi korkea keskuslämmityspiippu, jota on kuitenkin valokuvien

Kuva 36: Vuoden 1999 valokuvassa laajennusosan korkea keskuslämmityspiippu on vielä alkuperäisessä korkeudessaan. Päärakennuksen päretaitekatto poikkipäättyineen on vaihdettu peltiseen aumakattoon. Kuva: Lahden museot, kuvakokoelmat.

perusteella madallettu 2000-luvulla – oletettavasti kaukolämpöön siirtymisen myötä. Rakennuksen julkisivu on rapattu keltaiseksi siniharmaaksi maalattua, pystyuritettua betonisokkelia lukuun ottamatta.

Laajennusosaa ja vanhaa asuinrakennusta yhdistävä porrashuone on hieman muuta rakennusta matalampi, mikä käy myös ilmi leikkauspiirustusten matalammasta huonekorkeudesta (porrashuoneessa 2400 mm, kellarissa 2500 mm ja ensimmäisessä kerroksessa 2600 mm).

Kuva 37: Asemapiirros vuodelta 1957. Massaltaan muita rakennuksia suurempi lisäosa (korostettu vihreällä) on rakennettu kiinni kahteen tontin alkuperäiseen rakennukseen siten, että ne yhdessä muodostavat L-kirjaimen muotoisen kokonaisuuden. Kolmen rakennuksen muodostama massa erottaa myös tontin etu- ja takapihat selkeämmin toisistaan verrattuna aiempaan tilanteeseen, jossa tontilla olivat vain alkuperäiset Huhmarannan huvilan aikaiset puurakennukset. Lähde: Lahden Tilakeskus.

Laajennusosassa on **sekarunko**: perustukset (anturat ja perusmuuri, pilarianturat) ja maanvastaiset seinät ovat betonia, vaikka muutoin ulkoilmaan rajoittuvat kantavat ulkoseinät ovat tiilirakenteisia. Rakennuksen keskikäytävän molemmin puolin kulkevat kantavat pilari-palkkilinjat, joilla on omat perustukset ja jotka kannattelevat väli- ja yläpohjaa.

Kellarin holvi ja rakennuksen yläpohja on valettu betonista todennäköisesti rakennusajankohta huomioiden paikallavaluna. Yläpohjassa on alalaattapalkisto, jonka päälle on rakennettu kattoa kannattavat puurakenteet. Välipohjassa on todennäköisesti rakennesuunnitelmien perusteella myös alalaattapalkisto.

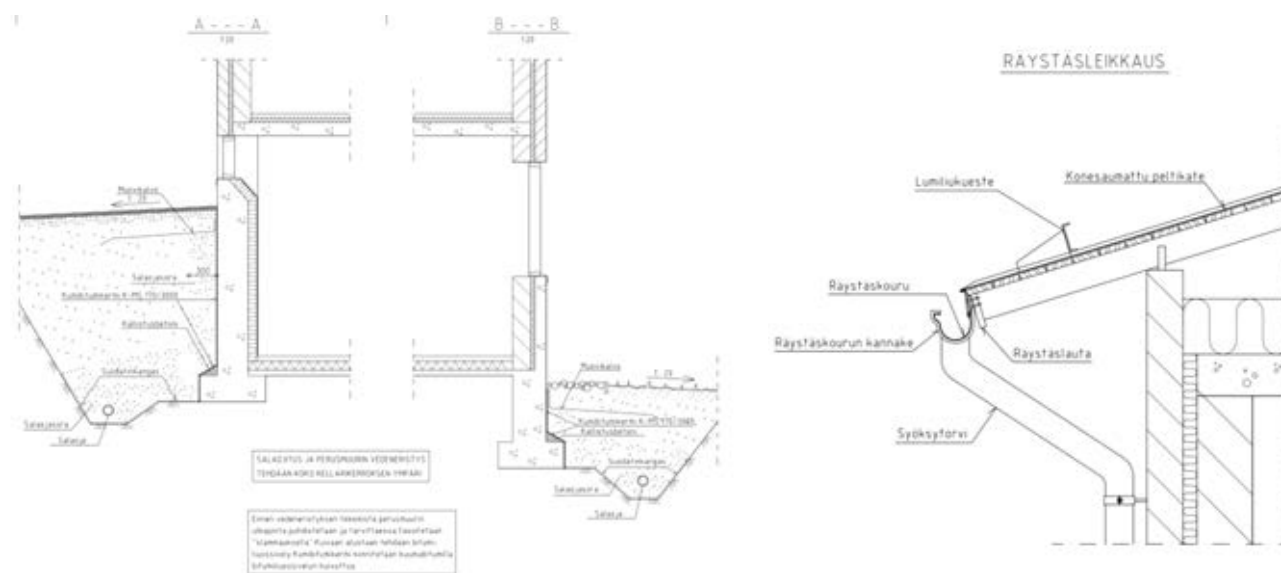

Kuva 38 Leikkauskuvat laajennusosasta vuodelta 1957. Rakennukset perustukset ja maanvastaiset seinät on valettu betonista. Ulkoilmaan rajoittuvat seinän osat on muurattu kahdesta tiilikerroksesta, joiden väliin on asennettu lämmöneristeeksi vuori- eli kivivillaa. Rakennuksen keskikäytävän molemmin puolin kulkee kantava pilari-palkkilinja. Osa kellarin väliseinistä on tiilimuurattuja. Vanhan asuinrakennuksen ja laajennuksen yhdistävä porrashuone (leikkaus B-B) on huonekorkeudeltaan muuta laajennusosaa matalampi. Myös sen lattian korko-asema reilut puoli metriä muuta laajennusosaa alempana. Kuva: Lahden Tilakeskus.

Kellariin on myöhemmin tehty katon alaslasku, sillä alakatto on silmä-määräisesti arvioiden vain noin 100 mm oven karmin yläpuolella. (Sisä-ovien vakiokorkeus on 21 M eli oviaukon korkeusmitta on 2100 mm, jolloin huonekorkeus on noin 2200 mm). Alaslaskun syynä lieenee ilmanvaihtoputkien vieminen alakaton ontelossa.

Alkujaan rakennukseen ei ollut tehty ulkopuolista perusmuurin vedeneristystä, vain kosteuseristys (mahdollisesti bitumisivelyeristys) betonisokkelin sisäpintaan ja maanvaraisen laatan alapintaan. Rakennuksen perusmuuri vedeneristettiin jälkikäteen vuoden 2002 salaojaremontin yhteydessä.

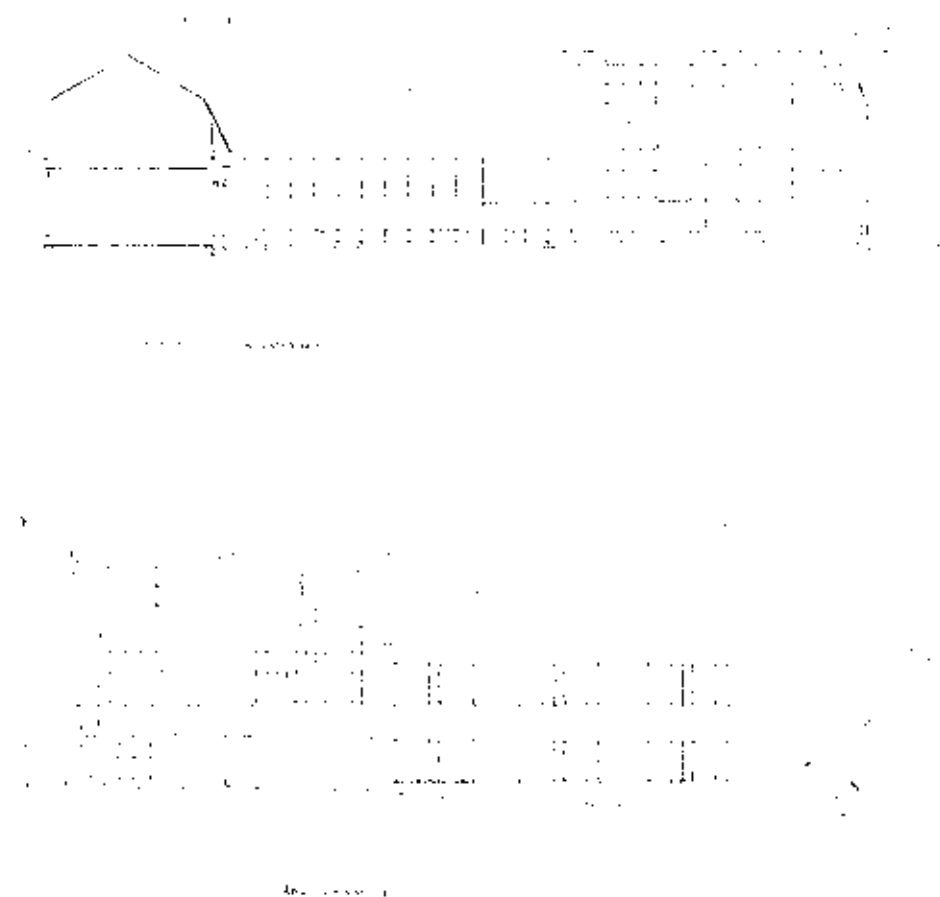
Myös vesikate ja katon vedenpoistojärjestelmä uusittiin 2000-luvun alussa (2001–2002), jolloin rakennuksen vanha peltikate korvattiin konesaumattulla peltikatteella.

Kuvat 39, 40 ja 41: Vasemmalla: Kellarissa on moduulimittaisista levyistä koottu ripustettu alakatto. Alakaton asentamisen vuoksi kellarin huonekorkeus on madaltunut alkuperäisen leikkauspiirustuksen osoittamasta 2400 millistä, sillä oven karmin ja alakaton väliin jää vain noin 100 mm tilaa. Kuva: FCG, 2023.

Keskellä: Rakennepiirustus perusmuurin vedeneristyksestä vuodelta 2001. Kuva: Lahden Tilakeskus.

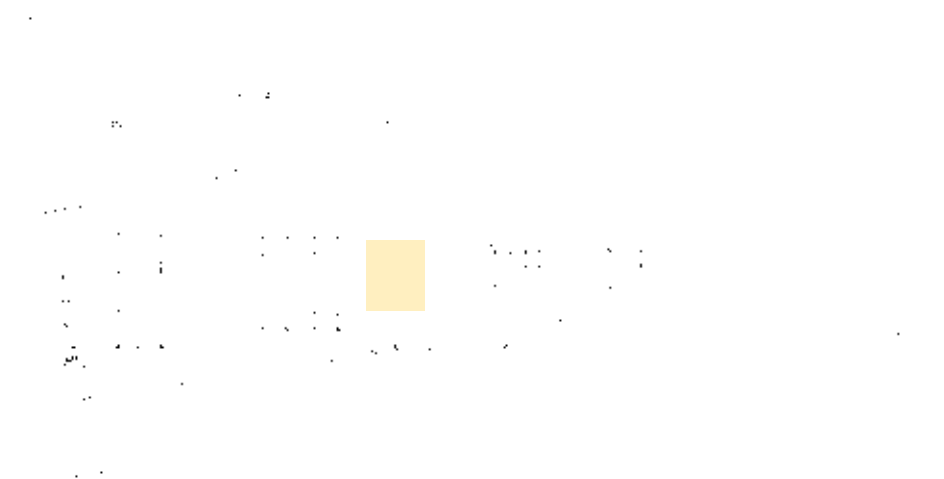
Oikealla: Räystäisleikkaus laajennusosan vesikaton ja vedenpoistojärjestelmän uusimisesta vuodelta 2001. Kuva: Lahden Tilakeskus.

Kuvat 42 ja 43: Laajennusosan etupihalle antava pääjulkisivu vuoden 1957 arkkitehtipiirustuksissa (yllä) sekä takapihan järvelle antava julkisivu (alla). Ikkunoiden koko vaihtelee julkisivujen mukaan. Laajennusosan suuri keskuslämmityspiippu nousee kaikkien kolmen rakennuksen harjoja korkeammalle. Kuvat: Lahden Tilakeskus.

Laajennusosan **aukotukset** vaihtelevat julkisivusta toiseen: Etupihan puolella ensimmäiseen kerrokseen sijoittuu yksi muita suurempi ikkuna, muut ikkunat ovat kapean pystysuuntaisen suorakaiteen muotoisia, ja niissä on alapuolella avattava tuuletusosa. Takapihan puolella järvelle antavat ikkunat ovat pääjulkisivun ikkunoita suuremmat ja niissä on sivulla tuuletusosa. Ikkunoiden välille on jätetty tiilet näkyviin.

Julkisivuissa huomio kiinnittyy myös lasitiili-ikkunoihin: lasitiilen käyttö 1950-luvulla tyypillinen arkkitehtoninen ratkaisu varsinkin, kun tilaan haluttiin luonnonvaloa, muttei suoraa näkyvyyttä. Lasitiiltä on käytetty osassa pääjulkisivun kellarikerroksen matalissa suorakaiteen muotoisissa ikkunoissa. Samoin vanhan asuinrakennuksen ja laajennusosan yhdistävän matalamman osan suuri ikkuna on koottu kokonaan neliön muotoisista lasitiilistä.

Kuva 44: Vuoden 1957 arkkitehtipiirustuksissa on osoitettu suuri lasitiili-ikkuna (korostettu keltaisella) vanhan asuinrakennuksen ja uuden laajennusosan väliseen porrashuoneeseen. Ikkuna on yhä olemassa alkuperäisessä asussaan. Kuva: Lahden Tilakeskus.

Kuva 45: Laajennusosan pääsisäänkäynti sijaitsee etupihan puolella vasemmassa nurkassa. Pääjulkisivun ikkunat ovat alkuperäiset. Korkea keskuslämmityspiippu on mädallettu 2000-luvulla nykyiseen mittaansa. Kuva: FCG, 2023.

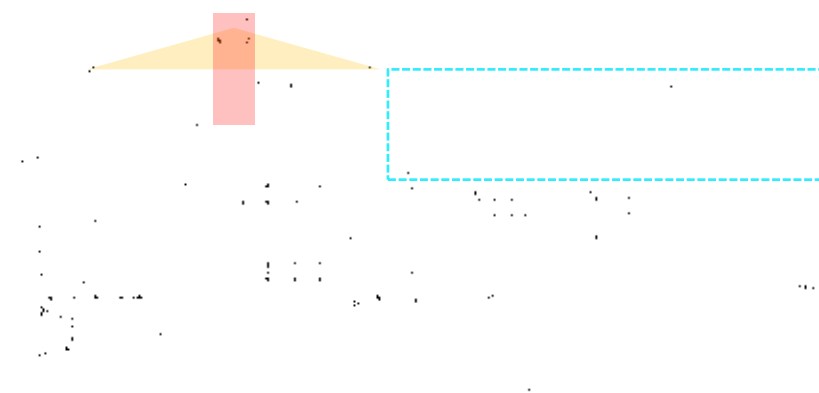
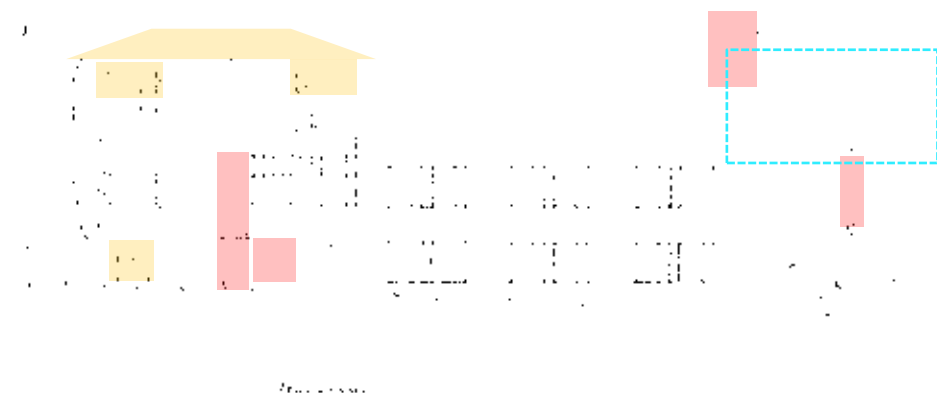
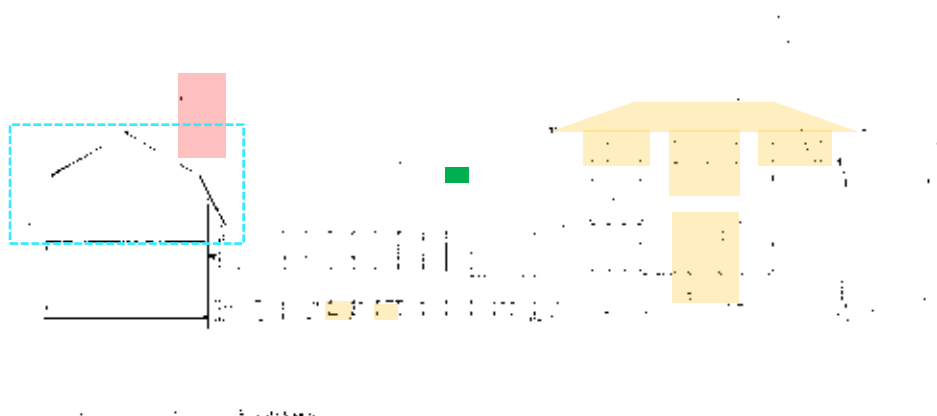
Kuva 46: Laajennusosan lyhyessä päädyssä on vaatimattomampi maalattu ulko-ovi. Suuri lasitiili-ikkuna erottuu kuvan oikeassa reunassa. Kuva: FCG, 2023.

Laajennusosaan on kaksi sisäänkäyntiä ulkoa: pääsisäänkäynti etupihan puolella laajennusosan ja vanhan asuinrakennuksen nurkassa sekä toinen, vaatimattomampi sisäänkäynti rakennuksen itäpäädyssä. Ovien muotoilu ja materiaalit ovat 1950-luvulle tyypillisiä: Pitkät pystyrivet on tehty kahteen suuntaan taivutetusta metalliputkesta (pääoven ulkopuolinen ripa on mahdollisesti uusittu myöhemmin). Kaksiosaisessa pääovessa on lakattu koivuviilupinta ja sivuovi on maalattu tummapin-taiseksi.

Kuva 47: Laajennusosan koivuviilupintainen pääovi on alkuperäinen ja tyyliiltään tyypillistä 1950-lukua. Kuva: FCG, 2023.

5.1.4 Muutokset julkisivuissa

Kuva 48: Huhmarannan huvilan päärakennus on kokenut suurimmat muutokset julkisivujen osalta. Monimuotoisen mansardikaton ja poikkipäätyjen muuttaminen yksinkertaisemmaksi aumakatoksi vaikutti merkittävästi rakennuksen ulkoasuun. Muutos on tehty 1930 – 1940-luvuilla. Järven puoleiselta julkisivulta on poistettu ovi ja portaat. Alkuperäiset pariovet on myös myöhemmin korvattu vasikkaovella.

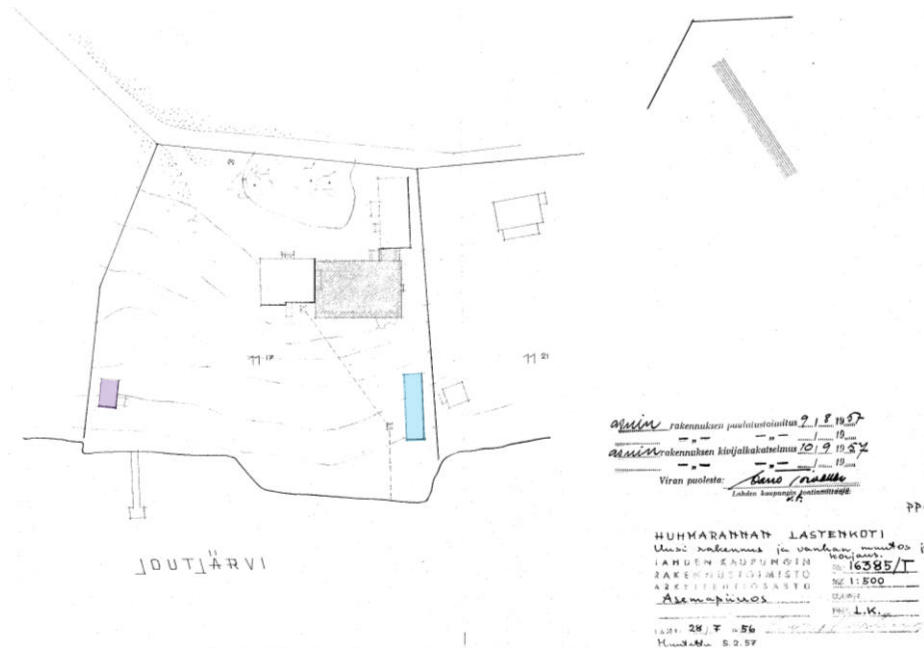
Vanhan asuinrakennuksen kattomuotona vaikuttaa vuoden 1945 valokuvan perusteella olleen harjakatto, mutta vuoden 1957 arkkitehtikuvissa kattomuotona on taitekatto. Rakennuksen lyhyiden päätyjen kissanpenkit viittaavat siihen, että nykyinen harjakatto olisi katon alkuperäinen muoto. Jää kuitenkin epävarmaksi, oliko suunnitelmissa muuttaa katto taitekatoksi laajennusosan rakentamisen yhteydessä tai kenties jo huvilaa rakennettaessa.

1950-luvun laajennusosa on säilynyt pitkälti alkuperäisessä asussaan. Suurin julkisivuihin kohdistunut muutos on ollut suuren keskuslämmityspiipun madaltaminen nykyisiin mittoihinsa. Katolle on myös lisätty matala piippu, mahdollisesti ilmanvaihtokanavaan liittyen. Osa etupihan kellarikerroksen matalista ikkunoista eroaa kooltaan vuoden 1957 piirustuksista.

5.1.5 Piharakennukset

Lastenkodin tontilla on kaksi alkuperäistä piharakennusta: hirsinen saunarakennus tontin länsipuolella lähellä rantaa sekä vanha varastona, puuliiterinä ja ulkokuoneena toiminut rakennus tontin itälaidalla. Molemmat rakennuksen on asemoitu pitkä sivu tontin rajan suuntaisesti.

Saunarakennuksessa on harjakatto, joka on taitettu pieneltä matkaa lyhyiltä päädyiltä. Alkuperäinen katemateriaali on jossain kohtaa korvattu huopakatteella, samoin kuin tiilimuurattu piippu, joka on vaihdettu peltiseen savupiippuun 1970-luvun jälkeen. Sisäänkäynnin edessä on pieni avokuisti katoksineen.

Kuva 49: Asemapiirros vuodelta 1957. Saunarakennus (korostettu violetilla) sijoittuu tontin länsirajalle rannan tuntumaan ja vaja (korostettu sinisellä) vastaavasti tontin itäpuolelle lähelle rantaa. Asemapiirustuksen, ilmakuviin ja vuodelta 1979 olevan valokuvan perusteella vajan kokoa on pienennetty vuoden 1957 jälkeen.

Tyyliinsä perusteella saunarakennus ajoittuu samalle aikakaudelle lastenkodin päärakennuksen kanssa: Sauna on rakennettu punagraniittikivijalan päälle kuten päärakennuskin. Rakennuksessa on kaksi neliruutuista ikkunaa, joiden leveät vuorilaudat on viistetty yläosistaan kapeviksi samaan tyyliin kuin päärakennuksessa. Samoin puisen peilikuvioitun ulko-oven leveät vuorilaudat on pyöristetty oven yläpuolella. Vuoden 1979 valokuvan perusteella rakennuksen julkisivu on ollut vaakalaudoitettu ainakin 1970-luvun loppupuolelta saakka. Vanhaa hirsi-seinää on näkyvissä rakennuksen eteistilassa.

Kuva 50: Vuoden 2017 ilmakuvassa varastorakennus (ympyröity punaisella) on selvästi lyhyempi kuin mitä vuoden 1957 asemapiirroksessa, ja pikemminkin samaa kokoluokkaa saunan (ympyröity keltaisella) kanssa. Tämä viittaa siihen, että osa rakennuksesta on purettu vuoden 1957 jälkeen. Purettuja osia ovat mahdollisesti olleet ainakin vuonna 1928 rakennetut kanala ja sikala. Kuva: Lahden karttapalvelu.

Kuva 51: Hirsinen saunarakennus kuvattuna 1979. Vanha tiilinen savupiippu on sittemmin korvattu metallisella piipulla. Kuva: Harri Haapasalo. Lahden museot, kuvakokoelmat.

Kuva 52: Saunarakennus on säilynyt pitkälti alkuperäisessä ulkoasussaan. Ikkunoiden vuorilaudat on viistetty samalla tavoin kuin päärakennuksessa. Kuva: FCG, 2023.

Kuvat 53 ja 54: Vasemmalla: Saunan puinen peiliovi heloineen on alkuperäinen.

Alla: Rakennus lepää punaisen graniittikivijalan varassa. Kuvat: FCG, 2023.

Puurunkoisessa vaakalaudoin vuoratussa **varastorakennuksessa** on harjakatto ja se on jaettu kolmeen osaan. Ikkunan leveät viistetyt vuorilaudat ja rakennuksen perustaminen graniittipaasien varaan viittaavat sen olevan samalta aikakaudelta päärakennuksen kanssa. Kolme puista ulko-ovea heloineen ovat alkuperäiset; näistä rannan puoleisin ovi on vienyt ulkokäymälään.

Vuoden 1928 kunnalliskertomuksen mukaan rakennusta laajennettiin pian lastenkodin siirryttyä Huhmarannankadulle, ja myös vuoden 1957 asemapiirroksen perusteella se oli nykyistä suurempi. On mahdollista, että 20-luvun lopulla lisätyt kanala ja sikala on purettu vuoden 1957 jälkeen pois, sillä tätä uudemmissa valokuvissa ja ilmakuvissa rakennus on ulkomitoiltaan suunnilleen saunarakennuksen kokoinen toisin kuin vuoden 1957 asemapiirroksessa.

Kuva 55: Vanha varastorakennus kuvattuna vuonna 1979. Rakennusta on kuvaamisajankohdan aikaan jo pienennetty vuoden 1928 laajennuksen mitoista. Kuva: Harri Haapasalo. Lahden museot, kuvakokoelmat.

Kuva 56: Vanha varasto ja ulkokäymälä on rakennettu graniittipaasien varaan. Ikkunan viistetyt vuorilaudat ovat samaa tyyliä kuin päärakennuksessa. Toisella puolen varastoa lyhyen päädyn ikkuna on laudoitettu umpeen, vain vuorilaudat ovat jäljellä. Kuva: FCG, 2023.

Kuva 57: Varaston ovet on koottu vaakalaudoista ja maalattu tummanruskeiksi. Helat ovat alkuperäiset. Oven vieressä olleet ikkunat on laudoitettu umpeen. Kuva: FCG, 2023. Sisätilat ja niihin tehdyt muutokset

5.2 Rakennusten massoittelu ja ulkoasu nykyisin

5.2.1 Lastenkodin kokonaisuus

Alkujaan kahdesta erillisestä rakennuksesta koostuneen kohteen yhdistää yhdeksi pohjakaavaltaan L:n malliseksi rakennukseksi 1950-luvulla rakennettu laajennusosa. Eri rakennusosat erottuvat rakennuksen ulkoasusta edelleen omina rakennusmassoinaan. Kullakin rakennusosalla on myös omat, toisistaan erottuvat tyylipiirteet.

Lastenkodin päärakennus eli vanha huvilarakennus on massoittelultaan noppamainen ja se asemoituu tontin keskiosaan. Rakennuksessa on kaksi kerrosta sekä osin maanpäällinen kellarikerros. Järvenpuoleisella julkisivulla rakennuksen julkisivussa on pieni porrastus julkisivun keskellä. Huvila on alkujaan ollut tyylipiirteiltään selvästi jugendia, mutta alkuperäisen useaan suuntaan poikkipäädyllisen mansardikaton muuttaminen yksinkertaisemmaksi loivaksi aumakatoksi on antanut rakennukselle klassillisen ilmeen.

Päärakennusta vanhempi asuinrakennus vastaa massoittelultaan perinteistä, kookasta paritupaa ullakkokerroksineen. Se sijoittuu tontin itäkulmaan pääty kohti Huhmarannankatua. Tyyllillisesti rakennus edustaa tavanomaista talonpoikaisrakentamista. Hahmoltaan rakennus on selkeä ja koristelu on vähäistä. Päädyissä on kissanpenkit klassillisena koristeaiheena.

Vuonna 1958 valmistunut laajennusosa sijoittuu päärakennuksen ja asuinrakennuksen väliin yhdistäen ne toisiinsa. Laajennusosassa on yksi kerros ja osin maanpäällinen kellarikerros. Laajennus sijoittuu päärakennuksen kaakkoispuolelle. Runkosyvyydeltään se on syvempi kuin päärakennus ja rakennusosat on hieman porrastettu toisiinsa nähden. Laajennusosan koilliskulmassa on pieni siipiosa, joka yhdistää laajennuksen entiseen asuinrakennukseen.

Kuva 58 (vasemmalla). Laajennusosan liittää asuinrakennukseen pieni nivelosa, josta on sisäänkäynti laajennusosaan.

Kuva 59 (oikealla). Laajennusosan liittää asuinrakennukseen pieni nivelosa, jonka takajulkisivulla on lasitiili-ikkuna.

Tyyliltään laajennusosa vastaa pitkälti jälleenrakennuskauden rakentamista, vaikka laajennus valmistuikin vasta 1958. Rakennus on ulkoasultaan pelkistetty ja rationaalinen. Jälleenrakennuskauden romantiikalle tyypillisiä piirteitä rakennuksessa ovat inhimillisen mittakaavan korostaminen, mikä kohteessa ilmenee erityisesti huolellisena sovittamisena sekä värityksen että massoittelun puolesta kohteessa olemassa olleisiin rakennuksiin ja maastoon.

Jälleenrakennuskauden romantiikalle oli tyypillistä myös karkean rappauksen käyttö, paluu perinteisiin rakennustapoihin kuten satulakaton

käyttöön tasakaton sijaan ja luonnonmateriaalien korostaminen yksityiskohdissa, kuten puuviilutetuissa ovissa.

Rannan puoleisella julkisivulla olevien ikkunoiden väleissä oleva tiili-muuraus on myös jälleenrakennuskauden romantiikalle tyypillinen piirre, joskin muuraus on myöhemmin maalattu valkoiseksi eikä enää erotu kovin selvästi julkisivuista.

Sen sijaan lasitiilen käyttö julkisivuissa ja etenkin paikalla valetun betonisokkelin pystyuritus ovat ennemminkin 1950-lukulaisia piirteitä. Rannan puoleisen julkisivun isojen ikkunoiden ryhmittely nauhamaisesti viittaa vuosikymmenen lopulla yleistyneeseen ja 1960-luvulla suosittuun tapaan käyttää nauhaikkunoita.

Kuva 60 (alla). Laajennusosan julkisivu on hieman porrastettu suhteessa päärakennuksen julkisivuun koillisjulkisivulla.

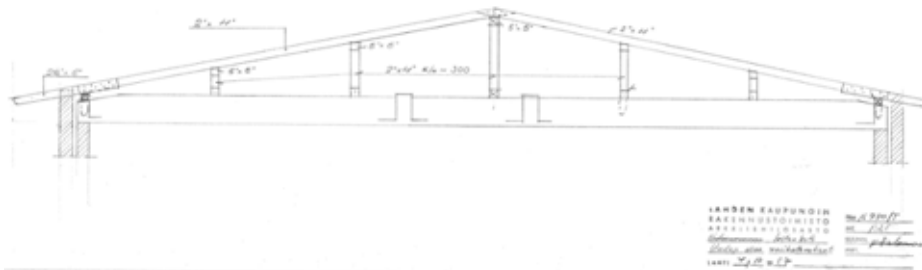

5.2.2 Vesikatto

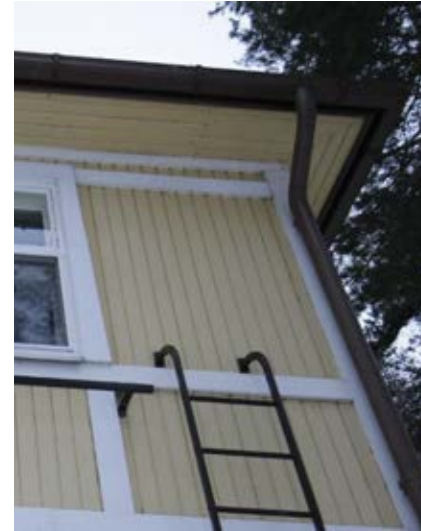
Päärakennuksessa on loiva aumakatto. Vesikatteena on konesaumattu pelti. Ulkonevat räystäät ovat umpinaiset. Aluslaudat on keltaiseksi maalatut. Loivan kattokulman vuoksi katolla mahdollisesti olevia lumiasteita ei näy maantasolle. Kattoon kiittää räystäskourut, syöksytorvet ovat nurkissa kadun ja rannan puoleisilla julkisivuilla. Ruskeiksi maalatut räystäskourut ja syöksytorvet on uusittu peruskorjauksen yhteydessä vuonna 2003. Savupiiput ovat pellitettyt ja niillä on hatut.

Entisessä asuinrakennuksessa on satulakatto. Vesikatteena on konesaumattu pelti. Ulkonevat räystäät ovat umpinaiset ja ne kääntyvät päädissä kissanpenkeiksi. Aluslaudat on keltaiseksi maalatut. Sisääntulopihan puoleisella julkisivulla katolla on koko räystään mittainen lumiaste. Ruskeiksi maalatut räystäskourut ja syöksytorvet on uusittu peruskorjauksen yhteydessä vuonna 2003. Savupiiput on pellitetty ja niillä on hatut.

Laajennusosassa on loiva satulakatto. Vesikatteena on konesaumattu pelti. Ulkonevat räystäät ovat avonaiset. Aluslaudat on keltaiseksi maalatut, kattokannattimet ruskeat. Sisääntulopihan puoleisella julkisivulla katolla on koko räystään mittainen lumiaste. Ruskeiksi maalatut räystäskourut ja syöksytorvet on uusittu peruskorjauksen yhteydessä vuonna 2003.

Kuva 60. Laajennuksen vesikattorakenteet. Piirustus on päivätty 4.10.1957. Kuva-lähde: Lahden Tilakeskus.

Kuva 61 (yllä vasemmalla). Päärakennuksen aumakatossa on umpinainen räystäs.

Kuva 62 (yllä oikealla). Asuinrakennuksen harjakatossa on umpinainen räystäs, joka kääntyy kissanpenkeiksi päädymiin.

Kuva 63 (yllä). Asuinrakennuksen pellitettyt savupiiput ja lumiaste sisääntulopihan puoleisella julkisivulla.

Kuva 64 (vasemmalla yllä). Laajennusosan eteläkulma. Loivan harjakaton räystäiden alukset ovat avonaiset ja kattokannattimet näkyvissä. Niitä on korostettu maalaamalla ne tummiksi.

Kuva 65 (vasemmalla alla). Laajennusosan koillisnurkka laajennuksen ja asuinrakennuksen välissä. Nivelosan räystäät ovat lyhyet.

Kuva 66 (yllä). Laajennusosan katto on kuvattu päärakennuksen yläkerran ikkunasta. Taustalla näkyy savupiippu, joka on alkujaan ollut korkeampi. Etualalla ilmanvaihtoon liittyvä piippu.

5.2.3 Julkisivut

Päärakennuksen julkisivut ovat puuvuoratut ja vaalean keltaiseksi maalatut. Julkisivupinnat on jäseneltä vaaka- ja pystylistoin osiin. Jäsentely ja ikkuna-aukotus on symmetristä. Symmetrian rikkoo vain järvenpuoleisella julkisivulla oleva parveke ja portaikon ikkuna sekä pieni porrastus. Listoitus on valkoista. Pääkerroksessa ikkunoiden alareunan tasossa on vaakalista. Sen alla julkisivuvuoraus on kapeaa pystyponttilautaa, yläpuolella leveämpää vaakaponttilautaa. Kerrosten välissä ja yläkerroksessa ikkunoiden ala- ja yläreunan tasolla on koriste vaakalistat kapean pystyponttilaudoituksen päällä. Lisäksi ikkunoiden alla on pystylistat. Nurkissa on nurkkalaudat ja seinän yläreunassa vaakalista. Päärakennuksen sokkeli on harkoiksi lohkottua graniittia.

Asuinrakennuksen julkisivut ovat puuvuoratut ja vaalean keltaiseksi maalatut. Listoitus on valkoista. Julkisivupintaa jäsentää ikkunoiden alareunan tasalla oleva vaakalista. Sen alla julkisivuvuoraus on kapeaa pystyponttilautaa, yläpuolella leveämpää vaakaponttilautaa. Nurkissa on nurkkalaudat ja hirsisten väliseinien kohdalla pystylistat. Seinän yläreunassa on vaakalista. Rakennuksessa on tuulettuva alapohja. Osa nurkkakivistä on harkoiksi lohkottua graniittia, osa betonia. Nurkkakivien välissä on metalliristikot estämässä ryömimisen rakennuksen alle.

Laajennusosan julkisivut ovat karkeaa vaalean keltaista rappautusta. Sokkeli on paikalla valettua, uritettua betonia. Ikkuna-aukotus ei ole symmetristä, mutta se on säännöllistä. Sisätilojen käyttötarkoitus heijastuu ikkunoiden kokoon ja aseteluun.

Kuva 67 (yllä). Päärakennuksen koillisjulkisivu on jäsentelyltään symmetrinen.

Kuva 68. (alla). Päärakennuksen luoteisjulkisivu on jäsentelyltään myös symmetrinen.

Kuva 69 (yllä). Päärakennuksen lounaisjulkisivun symmetrian rikkoo julkisivun porrastus sekä aukotus.

Kuva 70 (alla vasemmalla). Kellarikerroksen harkotuksen ja ylempien kerrosten puuvuorauksen liitos päärakennuksessa. Puuvuorauksen alareunassa on lippalauta ohjaamassa vettä.

Kuva 71 (alla oikealla). Julkisivuvuorauksen yksityiskohtia päärakennuksen pohjoiskulmassa.

Kuva 72 (yllä). Asuinrakennuksen luoteisjulkisivu. Hirsirakennuksen väliseinien paikat hahmottuvat julkisivussa. Kuvassa oikeanpuolimmaisena näkyvä osa saattaa olla betonisten nurkkakivien perusteella myöhemmin tehty laajennus.

Kuva 73 (alla). Asuinrakennuksen koillispäätty Huhmarannantien puolella.

Kuva 74 (vasemmalla). Asuinrakennuksen lounaispääty ja kaakkoisjulkisivu.

Kuva 75. (yllä vasemmalla). Asuinrakennuksen pohjoiskulman nurkkakivi on graniitista lohkottu harkko. Muutkin rakennuksen nurkkakivet koillispäädystä ovat graniittia. Kuvassa näkyy myös julkisivuvuorauksen alareunassa ja paneelien välissä oleva lippalauta ja niiden liitokset nurkkalautoihin.

Kuva 76 (yllä oikealla). Asuinrakennuksen seinän yksityiskohta luoteisjulkisivulta. Kuitenkin lounaispuolella nurkkakivet ovat betonia.

Kuva 77 (yllä). Laajennuksen koillisjulkisivu eli julkisivu Huhmarannankadun suuntaan. Ikkunajaotus heijastaa sisätilojen käyttötarkoitusta. Päärakennuksen viereinen iso ikkuna on ruoka- ja päivähuoneen ikkuna, pienemmät ikkunat ovat pesu-, eristys- ja kansliatilojen ikkunoita. Laajennusosan pääsisäänkäynti on laajennuksen ja asuintalon välisestä nivelosasta.

Kuva 78 (alla). Laajennuksen lounaisjulkisivu eli julkisivu Joutjärven suuntaan. Ikkunajaotus on säännönmukaista, eikä sisätilojen käyttötarkoitus heijastu ikkunajaotukseen. Lounaisjulkisivulla on ollut lasten ja hoitajien huoneita sekä oleskelutiloja ja varastoja.

Kuva 79 (yllä). Laajennuksen kaakkoisjulkisivu. Ikkunajaotus heijastaa sisätilojen käyttötarkoitusta. Isompien ikkunoiden takana on asuinhuoneita, pienemmät ikkunat ovat aula- ja portaikkotilaan.

Kuva 80 (alla vasemmalla). Sokkeli on uritettua, paikalla valettua betonia. Vasemmalla luukku entiseen polttoainehuoneeseen kellarissa.

Kuva 81 (alla oikealla). Laajennuksen eteläkulma. Sokkeli on uritettua, paikalla valettua betonia.

5.2.4 Sisäänkäynnit ja parvekkeet

Päärakennuksen sisäänkäynti on Huhmarannankadun puoleisella koillisjulkisivulla. Sisäänkäynti on pienessä syvennyksessä julkisivun keskellä. Sisäänkäyntiä suojaa lapekattoinen katos, joka on tuettu seinärakenteisiin. Sisäänkäynnin portaat ovat lohkottua ja karkeasti hiottua luonnonkiviharkkoa. Ikkunallinen ja levikkeellinen ulko-ovi on tummanruskeaksi maalattu. Oven alareuna on pellitetty. Oven vierellä on kapeat pystyikkunat ja yllä vaakaikkuna. Oven ripa on taivutettua metalliputkea. Ovi on vaihdettu 2000-luvun alussa peruskorjauksen yhteydessä samalla kun ikkunat on uusittu.

Päärakennuksen kellarikerrokseen on sisäänkäynti järvenpuoleisella lounaisjulkisivulla. Ulkoasultaan ovi vaikuttaa ennemmin 1950-luvun ikkunalliselta paneloidulta puuovelta kuin alkuperäiseltä 1920-luvun ovelta. Oven yksityiskohdat vastaavat 1950-luvun laajennusosan kellarikerroksen ulko-ovea. Ovi on sijoitettu kivijalan sisäpinnan tasoon, joten sen edustalle muodostuu kivijalan syvyinen syvennys.

Päärakennuksen parveke sijaitsee ylimmässä kerroksessa järvenpuoleisella lounaisjulkisivulla. Sisäänvedetyn parvekkeen kaiteena on lauta-kaide. Parvekkeella on vielä hahmotettavissa alkuperäisen mansardikaton muoto.

Kuva 82. Päärakennuksen pääsisäänkäynti sijaitsee pienessä syvennyksessä. Portaat ovat luonnonkivistä ja alkuperäiset. Ikkunat ja ovi on uusittu.

Kuva 83 (vasemmalla). Päärakennuksen pääsisäänkäynti kuvattuna sivulta. Lapekat-toisen katoksen päädyissä on harva laudoitus. Katos on tuettu seinärakenteisiin. Van-hojen valokuvien perusteella katos on ollut lisäksi tuettu kahdella pilarilla.

Kuva 84 (oikealla). Sisäänkäynti päärakennuksen kellariin ja parveke.

Kuva 85. Päärakennuksen kellarin ulko-ovi vaikuttaa ennemmin 1950-luvun puupa-neloidulta ovelta kuin alkuperäiseltä 1920-luvun ovelta.

Kuva 86. Päärakennuksen parvekkeella hahmottuu vielä alkuperäisen mansardikaton muoto. Parvekkeen vuoraus on luultavasti alkuperäinen. Seinien ja katon rajassa on koristeellinen lista. Parvekekaiteen päissä on koristeelliset tolpat. Lastenkodin aikaan parvekettä on käytetty tuuletusparvekkeena.

Asuinrakennukseen on nykyisin vain yksi sisäänkäynti. Umpinainen, satulakattoinen sisäänkäyntikuisti on rakennuksen luoteisjulkisivulla. Ikkunallinen ulko-ovi on tummanruskeaksi maalattu. Oven alareuna on pellitetty. Oven ripa on taivutettua metalliputkea. Ovi on vaihdettu 2000-luvun alussa peruskorjauksen yhteydessä samalla kun ikkunat on uusittu. Kuistin sivuilla on kapeat pystyikkunat, jotka on jaettu vaakasuunnassa kolmeen osaan. Sisäänkäynnin edustalla on betonista valettu portaikko.

Asuinrakennukseen on johtanut ainakin lastenkodin aikaan myös toinen sisäänkäynti nykyisen kuistin lounaispuolelta. Se on merkitty poistettavaksi laajennusosan 1950-luvun piirustuksiin.

Kuva 87 (vasemmalla). Asuinrakennuksen pääsisäänkäynti on umpikuistin kautta. Oven yllä on 2000-luvun pihavalo.

Kuva 88 (oikealla). Asuinrakennuksen ovi on uusittu 2000-luvun alussa peruskorjauksen yhteydessä samalla kuin ikkunat.

Laajennusosan pääsisäänkäynti on laajennuksen ja asuinrakennuksen välisen liitososan luoteisjulkisivulta. Ikkunallinen ja levikkeellinen ulko-ovi on vaaleaa puuviilua. Oven alareuna on pellitetty. Oven ripa on taivutettua metalliputkea. Ovi on alkuperäinen 1950-luvun ulko-ovi, mutta ulkopuolen ripa ei ole alkuperäinen. Oven edustan porrasaskelma on paksuista betonilaatoista.

Laajennusosan kellarikerrokseen on sisäänkäynti laajennuksen kaakkoispäädyssä. Ikkunallinen ovi on tummanruskeaksi petsattu puupaneeliovi. Ovi ja sen metalliputkesta taivutettu ripa vaikuttavat alkuperäisiltä. Ovenedustalla on porrasaskelmana paksu betonilaatta.

Laajennusosan kellarikerroksen ulko-oven yllä on ranskalainen parveke. Ikkunallinen puuovi on maalattu valkoiseksi. Oven alaosa on paneloitu. Kaiteen pienat on taivutettu sirosta metalliputkesta. Kaiteen ylä- ja alareuna ovat ohutta metallilevyä. Myös kaide on maalattu valkoiseksi.

Kuva 89 (vasemmalla). Laajennusosan pääsisäänkäynti on laajennuksen ja asuinrakennuksen välisestä liitososasta. Oven vieressä on 2000-luvun pihavallo.

Kuva 90 (oikealla). Laajennusosan kaakkoispäädyssä on sisäänkäynti kellarikerrokseen ja sen yllä ranskalainen parveke. Kellarin ulko-oven yllä on yksinkertainen pihavallo 1900-luvun lopulta.

5.2.5 Ikkunat

Päärakennuksessa on kooltaan ja jaotukseltaan alkuperäistä vastaavat ikkunat. Ikkunat on uusittu 2000-luvun alussa rakennuksen peruskorjauksen yhteydessä MSE3 puu-alumiini-ikkunoiksi, joissa sisäpuutteessa on kaksilasinen eristyslaselementti ja ulkopuutteessa yksi lasi. Uusi-tuissa ikkunoissa etenkin välikarmit ovat alkuperäisiä ikkunoita leveäm-mät. Ikkunoiden vuorilaudat ovat alkuperäistä vastaavat. Niiden reu-noissa on pienet viisteet, mikä liittyy vuorauksen tyyllillisesti kansallisro-mantiikkaan.

Kuva 91. Päärakennuksen ikkunat ovat pääasiassa levennettyjä risti-ikkunoita. Ku-vassa on koillisjulkisivulta alakerran ikkuna. Yläkerrassa ikkunat ovat malliltaan hie-man matalampia. Luoteisjulkisivulla ikkunat ovat risti-ikkunoita.

Kuva 92. Päärakennuksen lounaisjulkisivun ikkuna. Ilmanvaihtoaukko näkyy yläkar-missa. Tuuletusikkunan ulkopinnassa on hyönteisverkko.

Kuva 93. Päärakennuksen koillisjulkisivulla on yläkerroksessa myös matala pari-ik-kuna, jonka ruudut on jaettu koristelistoilla neljään osaan.

Kuva 94 (yllä). Lounaisjulkisivun nykyisen wc-tilan ikkuna on muita ikkunoita vanhempi. Se on alkujaan ollut vaakakarmilla kahteen osaan jaettu pystyikkuna, mutta alaruutu on levytetty umpeen, kun entinen keittiön eteinen on muutettu 1950-luvulla wc-tilaksi. Portaikon ikkunat on uusittu 2000-luvun alussa rakennuksen peruskorjauksen yhteydessä MEK 3K ikkunoiksi. Ikkunat eivät ole avattavia.

Kuva 95 (oikealla yllä). Kellarikerroksen ikkunoita on muurattu umpeen. Kuvassa luoteispäädystä entinen kellarin ikkuna.

Kuva 96 (oikealla alla). Kellarikerroksen ikkunoita on muurattu umpeen. Kuvassa lounaisjulkisivulta osittain umpeen muurattu kellarin ikkuna. Vaakaikkunan vasemmanpuoleinen ruutu vaikuttaa heloituksen perusteella olevan viimeistään jälleenrakennuskaudelta. Siinä on saranat ikkunan yläreunassa. Oikeanpuoleisen ruudun puitteet vaikuttavat uudemmilta ja lasi on lankalasia.

Asuinrakennuksen ikkunat ovat risti-ikkunoita. Kooltaan ja malliltaan ne vastaavat alkuperäisiä ikkunoita. Ikkunat on uusittu 2000-luvun alussa rakennuksen peruskorjauksen yhteydessä. Päädyssä ullakkokerroksessa on pari-ikkuna, jonka lasit on jaettu vaakalistalla kahteen ruutuun. Ikkunat on uusittu 2000-luvun alussa rakennuksen peruskorjauksen yhteydessä MSE3 puu-alumiini-ikkunoiksi. Ikkunoiden vuorilaudat ovat yksinkertaiset ja koristeettomat. Luoteisjulkisivulla kahden reunimmaisen ikkunan yllä on lunetti-ikkunat. Ne vaikuttavat alkuperäisiltä. Kaakkoisjulkisivulla lunetti-ikkunoita ei ole. 1950-luvun laajennusosan rakentamisen yhteydessä lounaispäädyssä on umpeutettu ikkuna.

Kuva 97 (vasemmalla). Asuinrakennuksen luoteisjulkisivulla on ullakkokerroksessa puolikuun malliset lunetti-ikkunat kahden reunimmaisen ikkunan yllä.

Kuva 98 (oikealla). Asuinrakennuksen uusittu risti-ikkuna kaakkoisjulkisivulla.

Laajennusosassa ikkunat ovat alkuperäisiä. Laajennusosassa on käytetty lukuisia eri ikkunatyyppejä huonetilojen käyttötarkoituksen mukaisesti. Koillisjulkisivulla ikkunat ovat pystyikkunoita, joiden alaosassa on tuuletusikkuna. Lisäksi julkisivulle sijoittuu yksi muita suurempi vaakakkuna, jonka kummallakin sivulla on tuuletusikkuna. Lounaisjulkisivulla puolestaan on pareittain neliömäisiä, tuuletusikkunallisia ikkunoita. Ikkunaparien väli on valkoiseksi maalattua, puhtaaksi muurattua tiiltä. Kaakkoispäädyssä on sekä neliömäisiä tuuletusikkunallisia ikkunoita että pieniä vaakakkunoita. Laajennuksen asuinrakennukseen liitävässä nivelosassa on lisäksi käytetty kaakkoisjulkisivulla lasitiiltä tuomassa aulaan valoa. Lasitiiliä on lisäksi käytetty koillisjulkisivulla kellarikerroksen pesutilojen matalissa vaakakkunoissa.

Kuva 99. Laajennusosan koillisjulkisivun isompi ikkuna. Ikkuna on alkuperäinen 1950-luvun ikkuna.

Kuva 100. Lounaisjulkisivun parittaiset, neliömäiset tuuletusikkunalliset ikkunat. Ikkunaparien väli on valkoiseksi maalattua, puhtaaksi muurattua tiiltä. Ikkunat ovat alkuperäiset 1950-luvun ikkunat.

Kuva 101 (yllä). Koillisjulkisivun pienemmät pystyikkunat ovat myös alkuperäisiä 1950-luvun ikkunoita.

Kuva 102 (alla). Koillisjulkisivun lasitiili-ikkuna kellarikerroksen pesutiloihin.

5.2.6 Piha ja piharakennukset

Huhmarannan lastenkodin piha-alueesta ei ole tehty pihasuunnitelmia. Pihan ratkaisut pohjautuvat tontin huvila-aikaiseen käyttöön. Lastenkodin aikana ulkorakennuksia on muokattu ja rakennettu lisää lastenkodin tarpeista lähtien, samoin pihaa on kehitetty lasten tarpeista lähtien.

Kohteen ympäristössä Huhmarannankadun varrella on rivitalokortteleita 1980-luvulta. Rannassa entisillä huvilatonteilla on nykyisin rivitaloyhtiö kohteen luoteispuolella ja kaakkoispuolella kookkaita erillispientaloja.

Kuva 103. Naapuruston 1980-luvun rivitaloja Huhmarannankadun pohjoispuolelta.

Huhmarannankadun ja Joutjärven väliin jäävä tontti laskee voimakkaasti lounaaseen kohti Joutjärveä. Päärakennukset on sijoitettu tontin korkeimmalle ja tasaisimmalle osalle tontin itäkulmaan. Tonttia on luultavasti pengerrytetty jo huvilan aikaan niin, että huvilan ja rannan väliin on muodostunut tasaisempi pihan osa. Tämä pihan osa hahmottuu

aukeana ja tasaisena alueena vuoden 1946 ilmakuvasta, kun taas asuinrakennusten ympäristö on puustoista. Rantasauna laitureineen sijoittuu tontin länsikulmaan. Sitä vastapäätä tontin kaakkoisreunalla on talousrakennus. Huhmarannankadun varrella pihan sisään tulon yhteydessä on uudehko roskakatos. Sisääntulopihalla on myös lastenkodin aikainen leikkimökkimäinen kylmä ulkorakennus. Alapihalle johtavassa rinteessä on leikkimökki. Alapihan tasaiseksi pengerretyllä alueella on toinen leikkimökki sekä keinuja ja kiipeilytelineitä.

Lastenkodin pysäköintipaikat on sijoitettu Huhmarannankadun päässä olevan kääntöpaikan yhteyteen pihaa rajaavan aidan ulkopuolelle. Kadun puolella aita on metalliverkkoa, tontin sivuilla on puuaita.

Maastokäynnin talvisen ajankohdan vuoksi pihan pintamateriaalit olivat lumen alla. Tontilla kasvaa runsaasti kookkaita mäntyjä, joiden rungoissa on kilpikaarnaa. Tämän perusteella puut ovat kasvaneet paikalla jo huvilaa rakennettaessa. Rannassa kasvaa muutama kookas tervaleppä ja saunan edustalla kookas vaahtera (?). Ylempään pengerrykseen entisen huvilan edustalle on istutettu koristepensaita, luultavasti syreenejä. Alemman pengerryksen yhteydessä kasvaa muutamia pieniä hedelmäpuilta vaikuttavia pikkupuita sekä vesaikkoo ja muutama koivu.

Kuva 107 (ylhäällä vasemmalla). Sisääntulopihalla on tontin korkeimmalla kohdalla leikkimökkimäinen kylmä ulkorakennus. Rakennuksen ympärillä kasvaa kookkaita mäntyjä. Lastenkodin lipputanko on rakennuksen vieressä, mutta rajautuu kuva-alueen ulkopuolelle vasemmalla.

Kuva 108 (alhaalla vasemmalla). Alapihalle johtavassa rinteessä päärakennuksen luoteispuolella on punaiseksi maalattu leikkimökki. Rinteessä kasvaa useita kookkaita mäntyjä.

Kuva 109 (alla vasemmalla). Lastenkodin pihavalaisimet ovat kaikki samaa lyhtymäistä valaisintyyppiä 2000-luvulta. Metalliset valaisinpylväät ovat korkeita. Huhmarrannankadun varressa katuvalaisimet ovat 2000-luvun led-valaisimia.

Kuva 110 (alla oikealla). Valaisinpylväiden lisäksi lastenkodin pihaa on valaistu sisäänkäyntien yhteydessä olevilla seinään kiinnitetyillä kupumaisilla valaisimilla.

Kuva 111 (ylhällä vasemmalla). Lastenkodin tonttia on luultavasti pengerretty jonkin verran jo huvilan rakentamisen aikaan. Männyt tontilla ovat niin kookkaita, että ne ovat luultavasti olleet paikalla jo huvilan rakentamisen aikaan. Lastenkodin läntisimmältä nurkalta johtaa kestopuurakenteiset portaat alemmas rantaan tasatulle alapihalle.

Kuva 112 (alhaalla vasemmalla). Lastenkodin lounaispuolelta johtaa alapihalle myös pengertä myötäilevä liuska. Lastenkodin edustalla kasvaa kookkaita mäntyjä. Liuskan alapuolella penkereeseen on istutettu koristepensaita, luultavasti syreenejä. Liuskan päässä on viimeksi ulkovarastona toiminut talousrakennus.

Kuva 113 (alla). Ulkovarasto on lähellä rantaa lastenkodin tontin kaakkoisreunalla. Lastenkodin ja viereisen erillispientalon tonttien välissä on umpinainen vaakalaudoitettu aita.

Kuva 114 (ylhällä vasemmalla). Rantaan tasattu alapiha on toiminut lastenkodin leikkipihana. Alapihalla on leikkimökki, keinuja ja kiipeilyteline. Taustalla Joutjärvi.

Kuva 115 (alhaalla vasemmalla). Leikkimökki ja keinut kuvattuna rannasta. Taustalla näkyy lastenkoti.

Kuva 116. (alhaalla oikealla). Rantaan tasatulla alapihalla on saunan edustalla 6-kulmainen huvimaja. Sen ympäristössä kasvaa hedelmäpuita ja muutama marjapensas. Vanhojen ilmakuviin ja lastenkodista olevien valokuvien perusteella rannan tasan-teella on ollut kasvimaata ja marjapensaita ainakin 1940-luvulla.

Kuva 117 (vasemmalla ylhäällä). Sauna sijoittuu lastenkodin tontin länsikulmaan lähelle rantaa. Saunan edustalla kasvaa kookas vaahtera (?). Lastenkodin ja luoteispuolisen rivitaloyhtiön pihojen välissä on lauta-aita.

Kuva 118 (vasemmalla alhaalla). Saunan edustalla rannassa on laituri. Samalla paikalla on ollut ilmakuvi ja valokuvien perusteella laituri jo 1940-luvulla, luultavasti myös huvila-aikana.

5.3 Rakennusten sisätilat, niihin tehtyt muutokset ja nykyasu

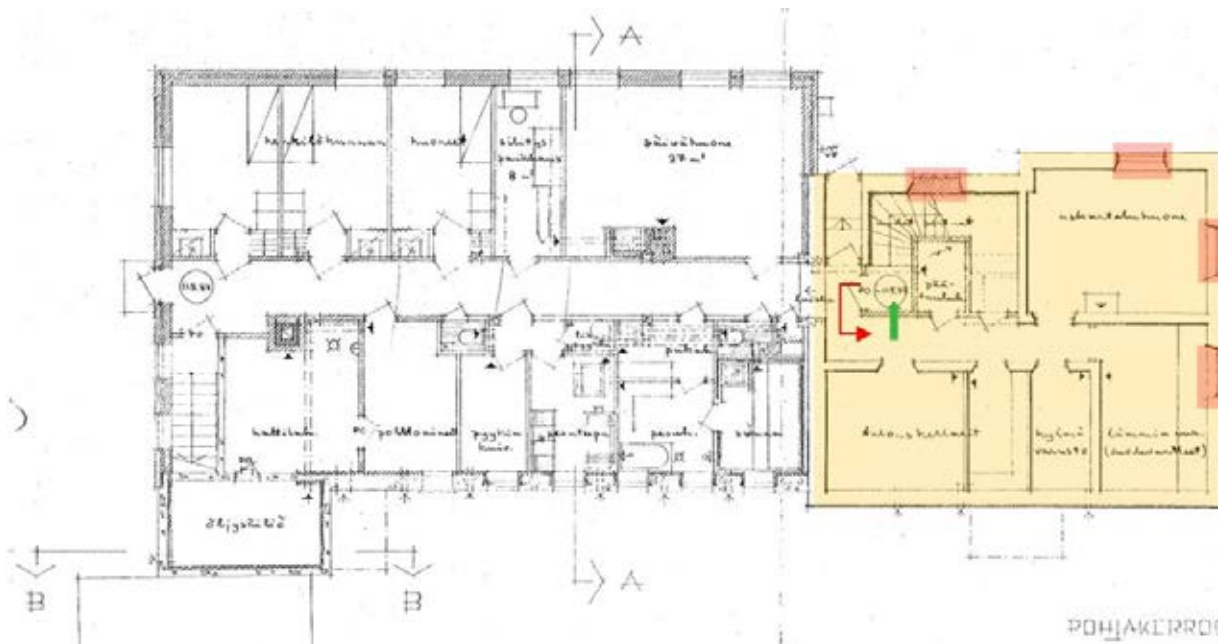
5.3.1 Päärakennus

Lahden vuoden 1926 kunnalliskertomuksen mukaan **päärakennuksen kellarikerroksessa** on ollut alkujaan leipomo sekä kellareita. Vuoden 1957 pohjapiirrosten perusteella kellarissa oli 1950-luvulla suuri askarteluhuone, lämmin ja kylmä varasto sekä talouskellari. Alkuperäinen leipomo on todennäköisesti sijainnut askarteluhuoneen paikalla.

Kulku kellarin ja päärakennuksen alakerran yhdistävän portaikkoon on muutettu myöhemmin kellarin käytävän varteen, kun se aiemmin sijaitsi hieman lähempänä kellarikerroksen ulko-ovea. Portaikkoon vievä

ovi on moderni metallipalo-ovi. Askarteluhuoneessa sijainnut tulisija on purettu. Askarteluhuoneessa toinen ikkunoista on muurattu myöhemmin kokonaan umpeen ja toinen osittain. Samoin myös sitä vastapäätä sijaitsevan lämpimän varastohuoneen ikkuna sekä portaikon kohdalla sijainnut ikkuna on muurattu umpeen.

Kellarissa on säilynyt joitakin alkuperäisiä ovia. Seinien tiilimuuraus hahmottuu paikoin rappauksen alta. Käytävän pinnoitettu betonilattia vastaa kuntosaa ja ulkonäkönsä puolesta vuosien 2002–2003 salaoja- ja lattiaremonttia, jossa sekä päärakennuksen että 1950-luvun laajenusosan salaojat uusittiin ja perusmuuri vedeneristettiin. Samassa yhteydessä päärakennuksen kellarikerroksen vanha lattiarakenne purettiin osittain ja kellarinseinien kosteusvaurioita korjattiin.

Kuva 119: Ote vuoden 1957 pohjapiirustuksesta. Päärakennuksen kellarikerros on korostettu keltaisella. Umpeen muurattut ikkunat on osoitettu punaisella ja portaikon oven vanha paikka punaisella ja uusi sijainti vihreällä nuolella. Lähde: Lahden Tilakeskus.

Kuva 120: Askarteluhuoneen ikkunat on osin muurattu kiinni. Ovi on todennäköisesti alkuperäinen. Kuva: FCG, 2023.

Kuva 121: Kellarin sisäseinien tiilimuuraus kuultaa rappauksen alta. Kuva: FCG, 2023.

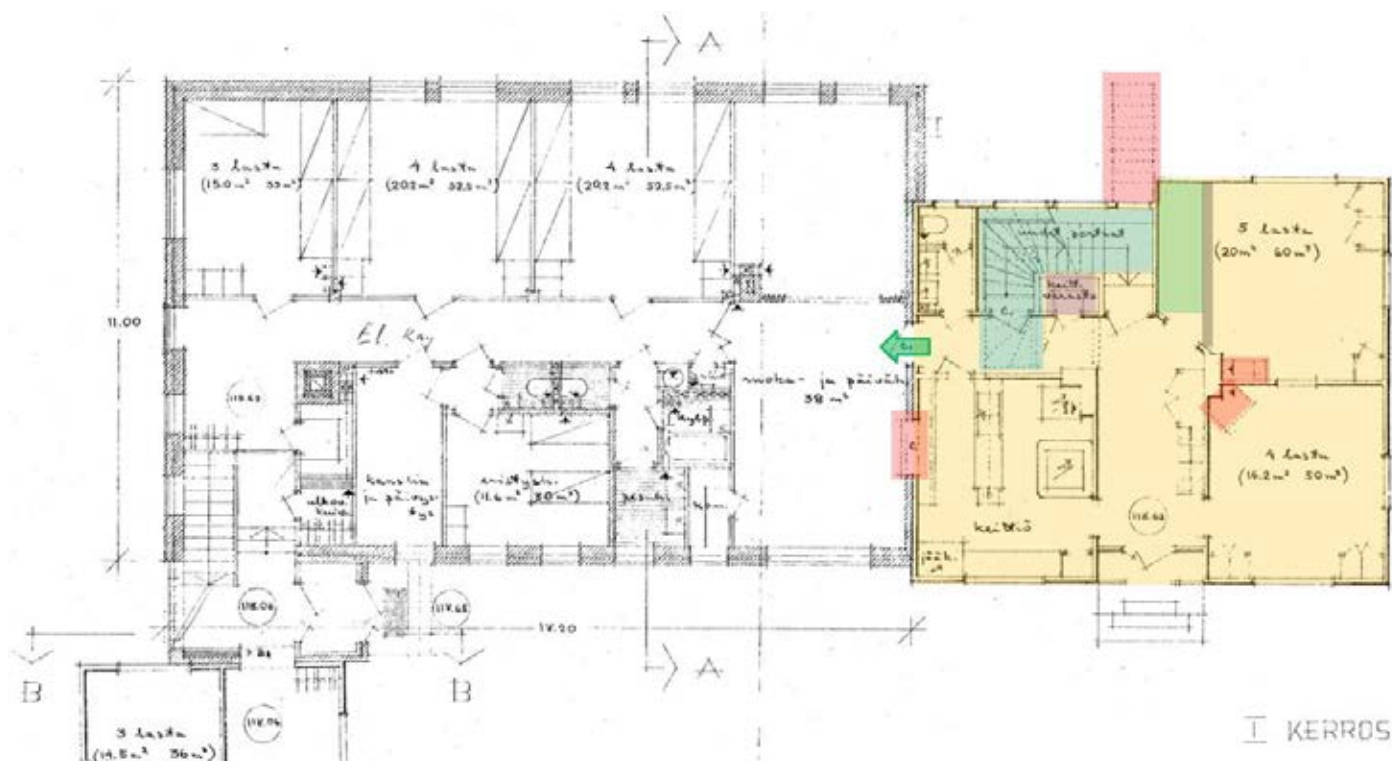
Kuva 122: Kellarikerroksen umpeen muuratut ikkunat erottuvat kivijalassa syvennyksinä Kuva: FCG, 2023.

Päärakennuksen alakerta jakaantuu vuoden 1957 pohjapiirroksessa pääaulan oikealla puolella kahteen suureen lastenhuoneeseen. Näistä suuremmasta on lohkaistu myöhemmin tila kylpyhuoneelle, joka on pintamateriaaliensa ja hyvän kuntonsa perusteella joko rakennettu tai remontoitu noin 2010-luvulla. Lastenhuoneiden tulisijat on myös merkitty poistuvina rakenteina vuoden 1957 pohjapiirrokseseen. Tulisijojen purkaminen liittyy todennäköisesti siihen, että laajennusosaan rakennettiin samaan aikaan erillinen kattilahuone, jonka kautta rakennukset lämmitettiin.

Vuoden 1957 piirustuksissa pääaulan vasemmalle puolelle jäivät keittiö, portaikko, pieni keittiövarasto sekä kylpyhuone. Laajennusosan

rakentamisen yhteydessä portaikko on käännetty nousemaan rakennuksen ulkoseinän viertä ylös siten, että päärakennuksen puolelta saatiin avattua kulku laajennusosaan. Samalla ulos vienyt takaovi on poistettu käytöstä ja takapihan puoleiset tarpeettomiksi jääneet ulkoporaat purettu. Keittiön suora uloskäynti on myös poistettu käytöstä samaan aikaan. Portaikon juurella sijainnut keittiövarasto on muutettu jossain kohtaa vuoden 1957 jälkeen WC:ksi.

Huvilan pintamateriaaleja kuten lattioiden muovimatot ja seinien maalipinta on uusittu niiden kunnon ja ulkonäön perusteella eri vuosikymmenillä. Samoin kaikki ikkunat on uusittu todennäköisesti 2000-luvulla. Huoneiden ovet vaihtelevat alkuperäisestä 50-luvun oviin ja uudempiin.

Kuva 123: Päärakennuksen ensimmäinen kerros (korostettu keltaisella) on kokenut useampia tilamuutoksia: Portaiden (sinisellä) suunta on muutettu, isommasta lastenhuoneesta on lohkaistu kylpyhuone (vihreällä) ja huoneen oviaukko on siirretty samaan linjaan toisen lastenhuoneen seinälinjan kanssa (harmaa viiva). Rakennuksen itäseinään on puhkaistu kulkuyhteys (vihreä nuoli) laajennusosaan. Lastenhuoneista on purettu tulisijat (punaisella). Samoin takapihan portaat ja uloskäynti sekä keittiön uloskäynti (punaisella) on poistettu käytöstä laajennusosan rakentamisen myötä. Keittiövarasto (violetilla) on muutettu wc-tilaksi. Kuva: Lahden Tilakeskus.

Kuvat 124, 125 ja 126. Vasemmalla: Isomman lastenhuoneen ovi on mahdollisesti alkuperäinen tai ainakin vanhempaa perua, vaikka helat ja lukko on uusittu. Huoneen lattiamateriaalina on muovimatto, katto on valkoiseksi maalattua puupaneelia.

Keskellä: Kaikki huvilarakennuksen ikkunat on uusittu kuten tämä pienemmän lastenhuoneen ikkuna. Huoneen muovimatto on melko uusi ja sisäkatto on puupaneloitu.

Oikealla: Pienemmästä lastenhuoneesta on lohkaistu kapea kylpyhuone, jonka pintamateriaalien ja kalusteiden hyvä kunto ja tyyli viittaavat 2010-lukuun. Lattia on peitetty mas-salattiapinnoitteella. Kuvat: FCG, 2023.

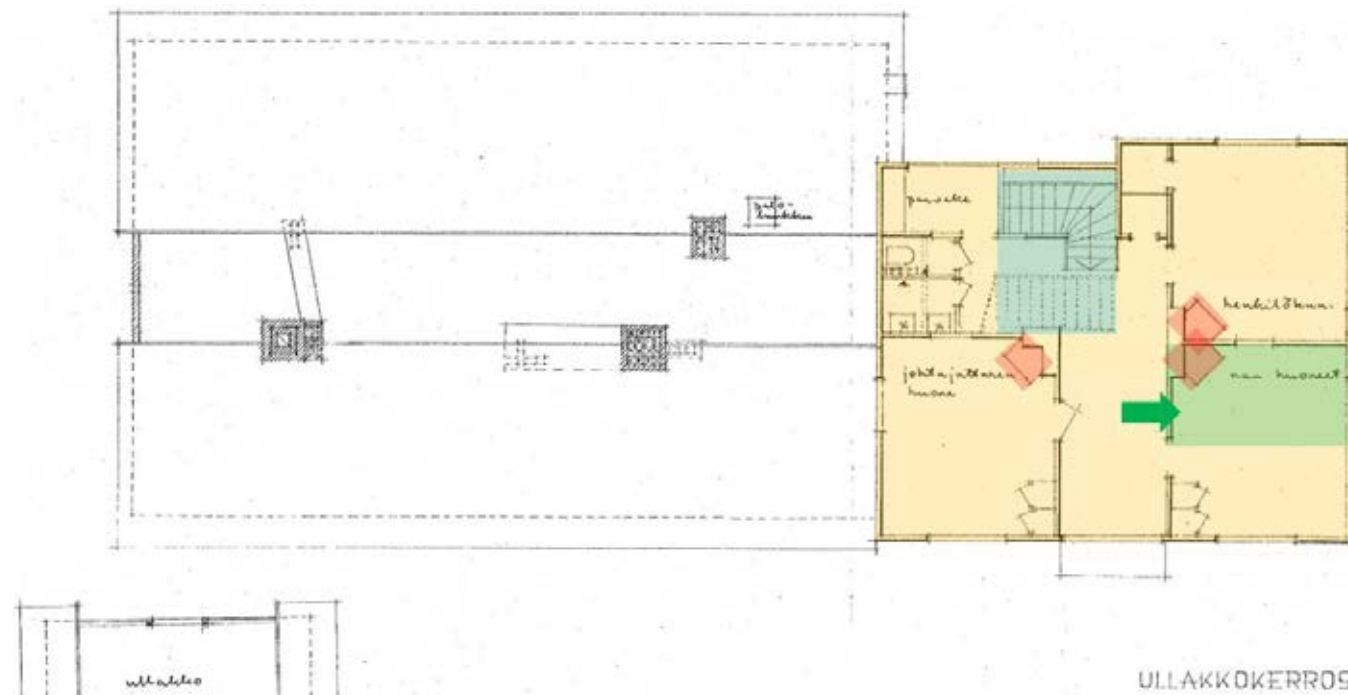
Päärakennuksen yläkerta jakaantuu vuoden 1957 pohjapiirroksessa kolmeen suureen huoneeseen, joista länteen antavat kaksi huonetta oli tarkoitettu henkilökunnan käyttöön ja koillisnurkan huone lastenkodin johtajalle. Lisäksi yläkerrassa on pieni wc ja suihkuhuone sekä parveke. Toinen henkilökunnan huoneista on sittemmin jaettu kahdeksi pienemmäksi huoneeksi, muutosajankohdasta ei kuitenkaan ole tietoa. Kaikkien kolmen huoneen tulisijat on myös purettu, vaikka niitä ei ole vuoden 1957 piirustuksiin merkitty poistuvina rakenteina. Johtajan huoneessa hormi on peitetty koteloinnilla.

Yläkerran ja portaikon pintamateriaaleja on uusittu eri vuosikymmenillä. Osa muutoksista lienee tyylinsä perusteella 1950-luvulta kuten esimerkiksi portaikon sirohko metallikaide, huoneiden suorareunaiset

ovet (ei huullostaa), portaikon ja aulan lakattu mäntylattia sekä parvekkeen ovi. Parvekkeen puukaide on alkuperäinen.

Henkilökunnan ja johtajan huoneissa on kipsilevyalakatot ja muovimatot. Henkilökunnan huoneissa sähköjohtojen pintavedot alakattopinassa viittaavat kuitenkin siihen, että katot ovat vanhempaa perua kuin johtajan huoneen alakatto, jossa varsinkin moduulimittaiset reikäkipsilevyt ovat tyyliltään 2000-luvulta. Aulassa on valkoiseksi maalattu puupaneelikatto.

3-lasiset puu-alumiini-ikkunat on uusittu todennäköisesti 2000-luvulla.

Kuva 127: Portaiden siirto (sinisellä) ulkoseinän viereen vuonna 1958 valmistuneen laajennusosan rakentamisen yhteydessä ei ole vaikuttanut tilajakoon päärakennuksen yläkerrassa (korostettu keltaisella). Sen sijaan toinen henkilökunnan huoneista on myöhemmin jaettu kahdeksi pienemmäksi huoneeksi (vihreällä merkitty alue) ja seinään on avattu toinen oviaukko (vihreä nuoli). Tulisijat (punaisella) on purettu pois.

Kuvat 128: Yläkertaan johtavan portaikon harvajakoinen metallikaide ja puiset askelmat ovat todennäköisesti 1950-luvulta, jolloin portaiden paikkaa siirrettiin. Kuva: FCG, 2023.

Kuva 129: Ikkunoiden puitteet ja avausmekanismi viittaavat 2000-lukuun. Kuva: FCG, 2023.

Kuva 130: Parvekkeen kaiteen viistetty pää on muotokieleltään samanlainen kuin huvilan ikkunoiden viistetyt vuorilaudat. Kuva: FCG, 2023.

Kuva 131: Yläkerran aulasta avautuu kaksi vierekkäistä ovea pieniin huoneisiin, jotka aiemmin muodostivat yhden ison huoneen. Aulan lattia on lakattua mäntyä ja katto puupaneelia. Kuva: FCG, 2023.

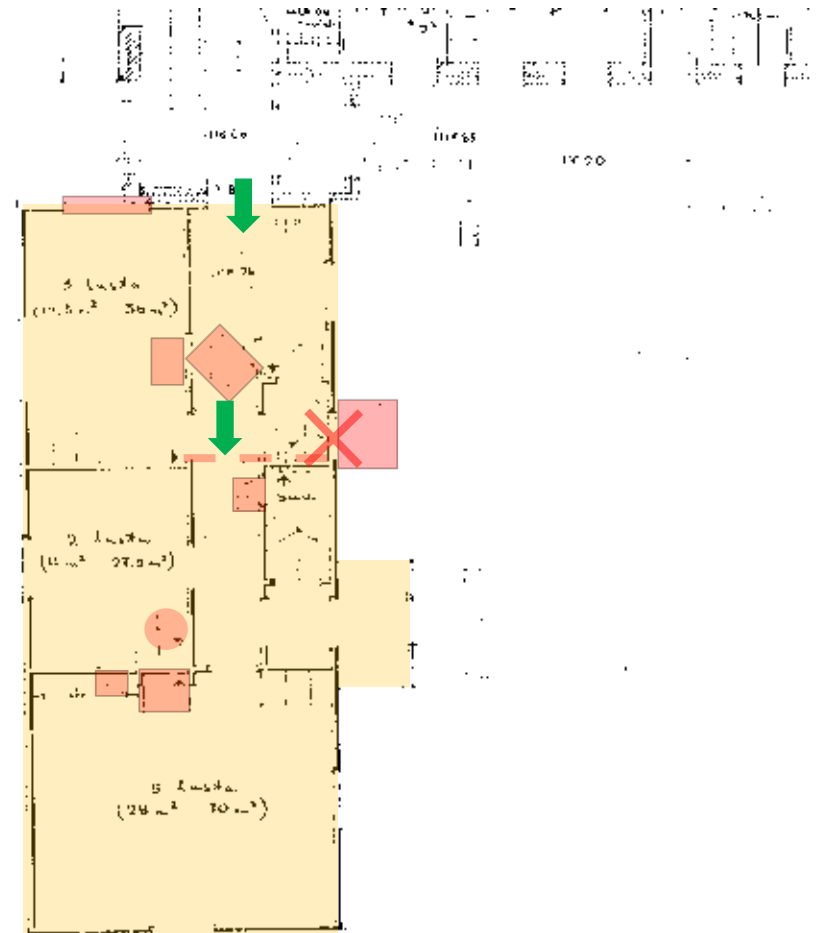
Kuva 132: Entisessä henkilökunnan huoneessa on muovimatto ja kipsilevykatto. Kuva: FCG, 2023.

5.3.2 Vanha asuinrakennus

Lahden vuoden 1926 kunnalliskertomuksen mukaan **vanhan asuinrakennuksen ensimmäisessä kerroksessa** on ollut ainakin keittiö ja suuri sali. Vuoden 1957 pohjapiirrosten perusteella sisätiloihin oli tehty jo aiemmin tai tehtiin muutoksia laajennusosan rakentamisen yhteydessä: pienempi sisäänkäynti, josta oli aiemmin käynti keittiön eteiseen suljettiin ja sen kohdalle rakennettiin pesuhuone ja viereen wc. Vanha asuinrakennus yhdistettiin laajennusosaan avaamalla eteläseinään oviaukko rakennusten väliin. Samalla eteläseinällä sijainnut ikkuna laitettiin umpeen, koska se jäi osin laajennusosan taakse piiloon. Keittiön ja kolmen huoneen tulisijat purettiin pois. Keittiön uunin/tulisijan tilalle avattiin käynti käytävään siten, että rakennuksen läpi avautui esteetön näkymä eteläpäädyistä pohjoispäädyn suureen saliin saakka. Isoimman salin vesipiste poistettiin käytöstä. Vuoden 1957 pohjapiirustuksessa rakennuksen ensimmäiseen kerrokseen sijoittuivat kolme lastenhuonetta, wc, pesuhuone, keittiö, siivouskomero portaiden alla sekä umpikuisti.

Tilojen pintamateriaaleja on uusittu eri vuosikymmenillä. Käytävällä ja huoneissa on muovimatot, joista osa lienee kuntansa ja ulkonäkönsä perusteella 2010-luvulta, osa vanhempia. Salin seinät on tapetoitu, muissa huoneissa seinät on maalattu. Keittiössä osa seinistä on laatoitettu puoleen seinään saakka. WC ja pesuhuone on yhdistetty ja remontoitu pintamateriaalien ja kalusteiden perusteella samaan aikaan 2010-luvulla kuin päärakennuksen ja laajennusosankin märkätilat.

Rakennuksen ikkunat on uusittu 2000-luvulla, mutta ensimmäisessä kerroksessa on jäljellä vanhoja ovia. Portaikkoon vievä peiliövi viistettyine yläikkunoineen edustaa jugendia. Umpikuisti on pääosin vanhassa asussaan: pintoja on todennäköisesti maalattu, mutta sisäovi vanha, samoin puupaneloinnit ja kiinteä penkki, jonka sisällä on säilytystilaa. Ulko-ovi on uusittu 2000-luvulla.

Kuva 133: Vanhan asuinrakennuksen (korostettu keltaisella) tilajako on vuoden 1957 pohjapiirroksen mukaan osin muuttunut alkuperäisestä. Toisen sisäänkäynnin sulkeminen (punainen rasti) mahdollisti wc:n ja pesuhuoneen rakentamisen sen kohdalla olleen eteisen tilalle. Rakennuksen läpi avattiin kulku laajennusosasta pohjoisen suureen saliin saakka (vihreät nuolet). Punaisella katkoviivalla on osoitettu mahdollisesti purettu väliseinä; sen paikalla kuvaan on merkitty palkki. Tulisijat purettiin pois, samoin eteläseinän ikkuna laitettiin umpeen (punaisella). Kuva: Lahden Tilakeskus.

*Kuvat 134, 135 ja 136:
Vasemmalla: Laajennusosan porrashuoneen ja vanhan asuinrakennuksen yhtymäkohdasta aukeaa näkymä läpi vanhan rakennuksen.*

Oikealla ylhäällä: Kolmelle lapselle tarkoitetun lastenhuoneen seinät on maalattu ja lattialla on muovimatto. Ikkuna on uusittu vanhan mallin mukaan.

Oikealla alhaalla: Salin seinissä on tapetti ja lattialla muovimatto. Risti-ikkunat on uusittu vanhan mallin mukaan.

Kuvat: FCG, 2023.

Kuvat 137, 138 ja 139: Vasemmalla: Salin ovi karmeineen on vanha jugend-tyylin mukainen peiliövi.

Keskellä: Käynti umpikuistille sekä kuistilta yläkertaan vievään portaikkoon on vanhan jugend-oven kautta.

Oikealla: Kuistin 50-luvun tyylinen ulko-ovi on eristyslasin ja rivan perusteella uusittu 2000-luvulla. Kuvat: FCG, 2023.

Kuvat 140, 141 ja 142: Vasemmalla: Wc ja pesuhuone on yhdistetty niiden uusimisen yhteydessä ja kalusteiden sijainti käännetty vastakkain 1957 pohjapiirrokseen verrattuna.

Keskellä: Pesutilojen materiaalivalinnat ovat yhtenevät muiden uusittujen märkätilojen kanssa.

Oikealla: Ikkunat eivät ole alkuperäiset, vaan uusittu todennäköisesti 2000-luvulla, sillä ne ovat kaksipuitteiset ja sisäpuutteessa eristyslaselementti. Kuvat: FCG, 2023.

Vanhan asuinrakennuksen ullakkokerroksessa on vuoden 1957 pohjapiirustuksen mukaan ollut aula, henkilökunnan huone, kaksi komeroa sekä kylmää ullakkotilaa. Tilajaossa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia tämän jälkeen, mutta tilojen käyttötarkoitus on osin muuttunut. Huoneen vierellä oleva suurempi komero on jossain kohtaa jaettu kah-tia ja huoneen viereinen osa muutettu wc:ksi, koska lattiassa näkyy yhä viemärin paikka. Rakennuksen IV-konehuone on sijoitettu aulan vierelle kylmään ullakkotilaan. Ullakkokerroksen käytöstä ennen vuotta 1957 ei ole tietoa.

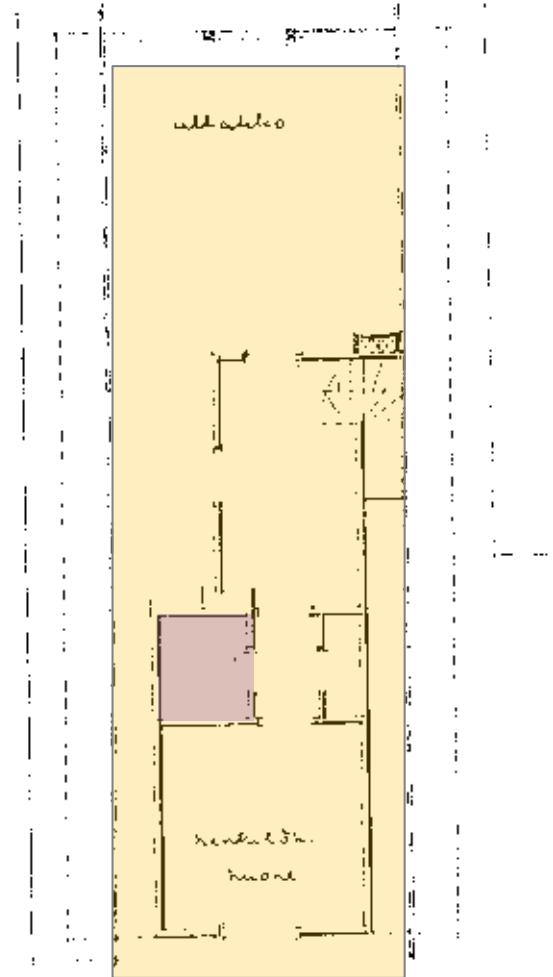
Yläkerran pintamateriaalit ovat pääosin viimeistään 1950-luvulta. Todennäköisesti maalipintoja on uusittu: aulan ja portaikon seinät ja sisäkatto on paneloitu ja maalattu. Portaikon alaosassa on leveämpi vaakalaudoitus. Aulan lattia ja portaat ovat maalattua lautta. Henkilökunnan huoneessa ja sen eteistilassa on muovimatto, samoin wc:nä toimineessa huoneessa. Huoneen seinät on levytetty ja maalattu.

Kuva 143: Huoneen puuovi heloineen on todennäköisesti 1900-luvun alku vuosikymmeniltä. Kuva: FCG, 2023.

Sisäkatto on osin taitettu siten, että se on rakennuksen keskellä vaaka-suora, mutta laskee sivuilla katon lappeiden mukaisesti kohti pitkiä sivuja.

Asuinhuoneen ikkuna on uusittu 2000-luvulla, mutta huoneen ja eteistilan peiliovet ja komeroiden sekä kylmän ullakon lautarakenteiset ovet ovat yhtä ullakon ovea lukuun ottamatta vanhat.

Kuva 144: Vanhan asuinrakennuksen ullakkokerros on tilajaan osalta vuoden 1957 pohjapiirroksen mukainen; seinien tai portaikon paikka ei ole muuttunut. Komerossa (violetilla) on jossain vaiheessa ollut wc, joka on sittemmin purettu pois. Kuva: Lahden Tilakeskus.

Kuvat Kuva 145, 146 ja 147: Vasemmalla: Ullakolle vievä portaikko on alkuperäisen kaltai-
sessa asussaan. Samoin peiliovi on todennäköisesti alkuperäinen.

Ylhäällä oikealla: Aulan seinät ja katto on paneloitu ja portaikon yläpäässä on vanha puinen kaide. Ullakkotilaan vie lautarakenteinen ovi, jonka taakse on sijoitettu IV-kone.

Alhaalla oikealla: Sisäkatto taittuu alaspäin katon lappeiden suuntaisesti. Kylmään ullakkotilaan vievä matala puukuituovi on uudempaa perua. Kuvat: FCG, 2023.

Kuvat 148, 149 ja 150: Vasemmalla: Huoneen eteistilaan vie vanha peiliovi. Komeron matala ovi on lautarakenteinen.

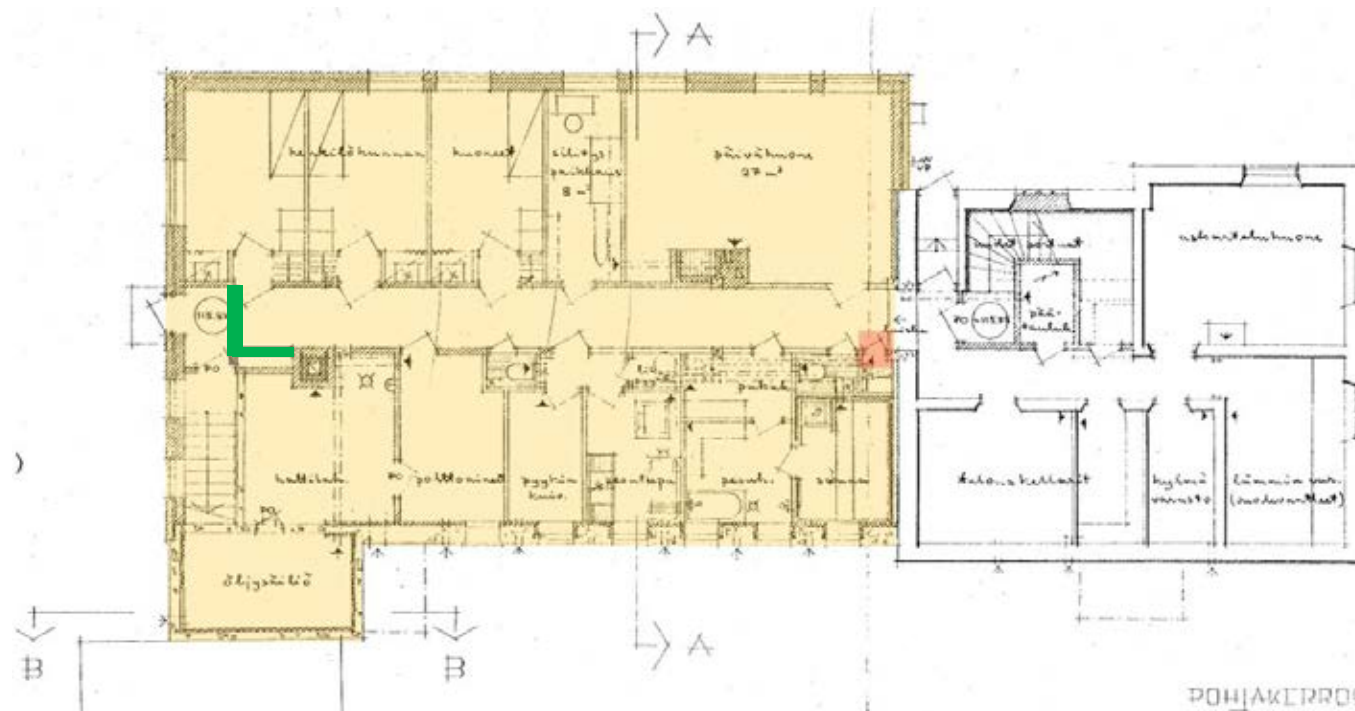
Keskellä: Asuinhuonetta on modernisoitu ehkä 2000-luvun taitteessa: lattiamateriaaliksi on vaihdettu muovimatto ja seinät on levytetty ja maalattu. Kaapistot ja ikkuna on myös uusittu. Katossa on yhä vanha puupaneeli.

Oikealla: Viemäriputkesta ja seinän maalipinnan vaurioista päätelleen vanhaan komeroon on jossain välissä rakennettu wc, joka on myöhemmin poistettu käytöstä. Ilmanvaihtoputket johtavat rakennuksen sivulla olevaan kylmään ullakkotilaan. Kuvat: FCG, 2023.

5.3.3 1950-luvun laajennusosa

Laajennusosan kellarikerroksessa sijaitsivat alkujaan kolme henkilökunnan huonetta, päivähuone, sauna-, pesu- ja pukeutumistilat sekä joukko erilaisia aputiloja (kattilahuone, erilliset tilat öljysäiliölle ja muille polttoaineille, siivouskomero sekä huoneet pyykinkuivaamiseen ja vaa-tehuoltoon). Tilat sijoittuvat rakennusta halkovan käytävän molemmin puolin siten, että henkilökunnan huoneet, silitys- ja paikkaushuone sekä päivähuone antoivat etelään kohti Joutjärveä ja muut tilat olivat käytävän pohjoispuolella lähempänä Huhmarannankatua. Kellarikerroksen itäpäädyssä oli käynti ulos ja länsipäädyssä puolestaan yhteys vanhaan huvilarakennukseen.

Kellarikerroksen tilajako on säilynyt pääosin vuoden 1957 pohjapiirrosten mukaisena pieniä muutoksia lukuun ottamatta: Rakennuksen itäpäädyn uloskäynti ja sen yhteydessä oleva maantasokerrokseen vievä portaikko on osastoitu metallipalo-ovella ja kiviseinällä. Länsipäädyn pieni siivouskomero on mahdollisesti yhdistetty viereiseen WC-tilaan, sillä inventoinnin aikana ovea ei enää ollut pohjapiirroksen osoittamassa paikassa. Polttoaineiden säilytystila on muutettu lämmönjako-keskukseksi, kun rakennukset on siirretty kaukolämmön piiriin.

Kuva 151: Laajennusosan kellarikerros (korostettu keltaisella) on säilynyt tilajaan osalta pitkälti alkuperäisen mukaisena. Portaikko on palo-osastoitu uudelle seinäpätkällä ja metallipalo-ovella. Myös itäpäädyn käytävän seinälinja on suoristettu (vihreällä korostetut osat). Siivouskomeron ovea (punaisella) ei enää ole. Kuva: Lahden Tilakeskus.

Kellarikerroksessa on uusittu pintamateriaaleja, mutta myös alkuperäisiä kiintokalusteita ja pintoja on jäljellä; ikkunat ja suuri osa ovista kynnyksineen ja karmeineen ovat alkuperäisiä. Samoin henkilökunnan huoneissa on jäljellä alkuperäiset kaapistot sekä hattuhyllyt.

Pintamateriaaleja on uusittu sekä huoneista että käytävältä: käytävän, yhden henkilökunnan huoneen sekä sauna- ja pesutilojen betonilattiat on päällystetty massapäällysteellä. Lattioiden kunnon perusteella masalattiat ovat 2010-luvulla. Henkilökunnan huoneissa, silityshuoneessa sekä päivähuoneessa on muovimatot. Käytävällä on moduulimittaisista alakattolevyistä muodostuva alas laskettu sisäkatto.

Sauna- ja pesutilat on uusittu kokonaan kunnon ja tyylin perusteella arvioiden 2010-luvulla. Samalla pesutilan kattoa on laskettu alaspäin, minkä vuoksi alkuperäiset lasitiili-ikkunat jäivät ylälaidastaan osin piiloon.

Vaatehuoltoon käytetyn silitys- ja paikkaushuoneessa on selviä kosteusvaurion merkkejä varsinkin ilmanvaihtokanavan ympäristössä: huoneen seinien maalipinta kuoriutuu runsaasti. Myös päivähuoneen sekä porashuoneen ikkunoiden ympäristöissä on havaittavissa maalipinnan kuoriutumista.

Kuva 152: Suurin osa ovista karmeineen, heloineen ja kynnyksineen on alkuperäisiä. Kuva: FCG, 2023.

Kuvat 153 ja 154: Henkilökunnan huoneista löytyy alkuperäisiä 1950-luvun kiintokalusteita. Kuvat: FCG, 2023.

Kuva 155: Päivähuoneessa on avotakka, muovimatto lattianpäällysteenä sekä mäntypuiset puolipaneelit seinillä. Leveä pariovi lieenee alkuperäinen. Ikkunoiden vierustoilla maali kuoriutuu pois tilirungon tasoitteen päältä. Kuva: FCG, 2023.

Kuvat 156, 157, 158 ja 159: Sauna ja pesuhuone ovat kauttaaltaan uusitut. Alkuperäisten lasitiili-ikkunoiden yläreuna on jäänyt hieman piiloon pesuhuoneen sisäkaton uusimisen myötä. Kuvat: FCG, 2023.

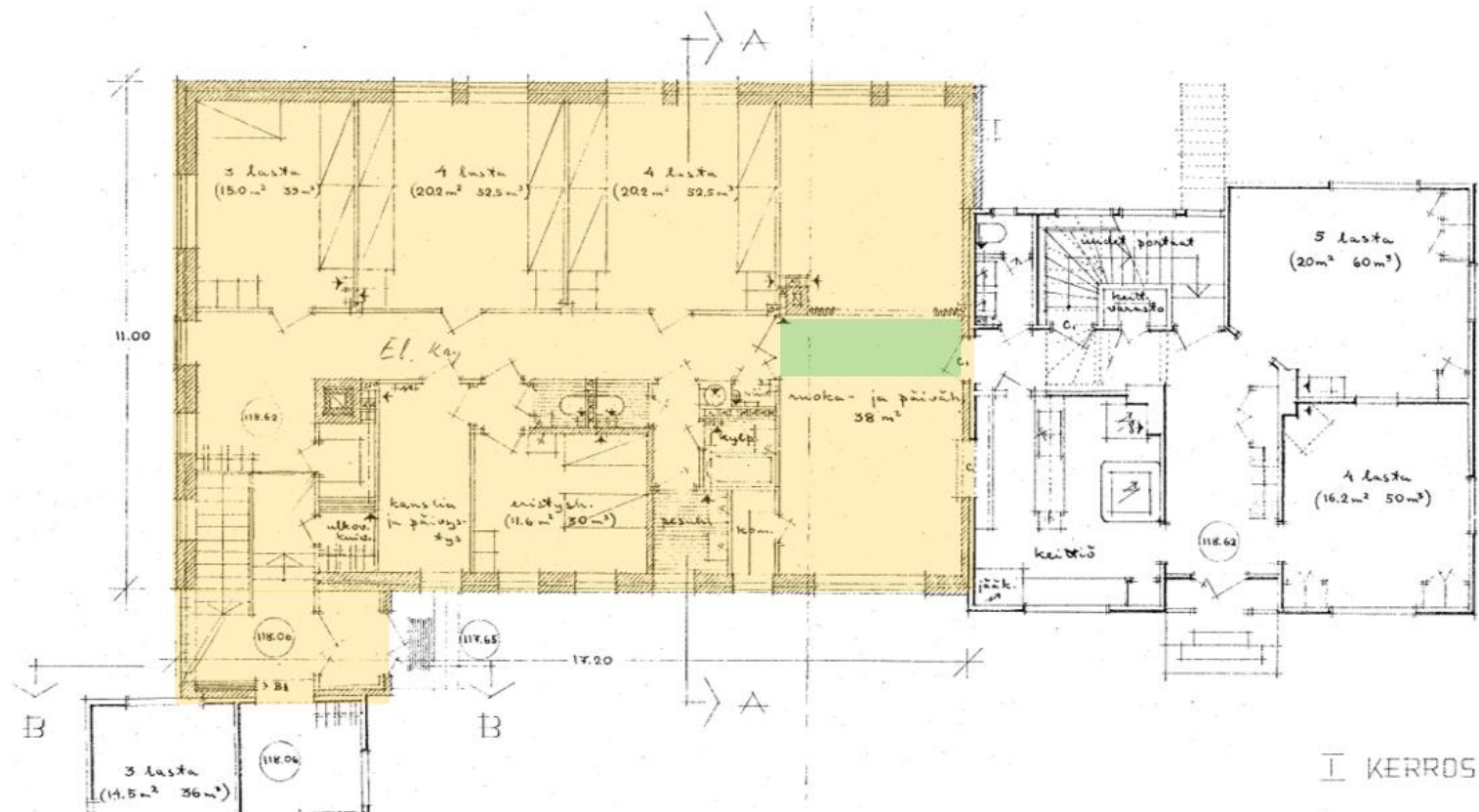

Kuvat 160, 161 ja 162: Seinien maalipinta on kärsinyt eniten entisessä silityshuoneessa varsinkin ilmanvaihtokanavan ja ikkunan ympäristössä, mikä viittaa mahdolliseen kosteusvaurioon. Kuvat: FCG, 2023.

Laajennusosan ensimmäiseen kerrokseen sijoittuvat vuoden 1957 pohjapiirustuksen mukaan suuri ruokailu- ja päivähuone, kolme lastenhuonetta, lastenkodin kanslia ja päiväystys, eristyskuone, kaksi WC:tä, pesu- ja kylpyhuoneet sekä siivouskomero. Ruokailu- ja päivähuone sijaitsee rakennuksen länsipäädyssä ja yhdistää laajennusosan vanhaan huvilarakennukseen. Lastenhuoneet avautuvat etelään kohti Joutjärveä ja muut tilat ovat käytävän pohjoispuolella lähempänä Huhmarannankatua. Pohjoispäädyn porrashuone yhdistää laajennusosan vanhaan

asuinrakennukseen ja tätä kautta on myös sisäänkäynti rakennuksen maantasokerrokseen.

Kerroksen tilajako on säilynyt vuoden 1957 pohjapiirrosten mukaisena. Merkittävin muutos on ruokailu- ja päivähuoneen halki käytävän suuntaisesti tehty katon alaslasku ilmanvaihtokanavan kohdalla.

Kuva 163: Laajennusosan ensimmäinen kerros (korostettu keltaisella) on säilynyt tilajaon osalta alkuperäisen pohjapiirroksen mukaisena. Huomiota herättävin muutos on päivähuoneen katon alaslasku kookkaan ilmanvaihtokanavan kohdalla (merkitty vihreällä). Kuva: Lahden Tilakeskus.

Laajennusosan ensimmäisen kerroksen ikkunat ja suuri osa ovista kynnyksineen ja karmeineen ovat alkuperäisiä, mutta pintamateriaaleja on uusittu myöhemmin. Kanslian, eristyshuoneen sekä lastenhuoneiden muoviset lattiamatot ovat kuntonsa ja ulkonäkönsä puolesta 2000-luvulta, ruoka- ja päivähuoneen sekä käytävän lattiat ovat sen sijaan todennäköisesti tätä vanhempia. Huoneiden seinät ovat joko maalattuja tai osassa on lasikuitutapetti.

Pesuhuone, kylpyhuone ja WC on uusittu kauttaaltaan materiaaliensa ja kalusteiden tyylin perusteella arvioiden 2010-luvulla, todennäköisesti samaan aikaan kuin kellarikerroksen sauna- ja pesutilat sekä päärakennuksen kylpyhuone (värimaailma, kalusteet, seinälaatat ja massalattia ovat samanlaiset).

Kuten kellarikerroksessa myös ensimmäisessä kerroksessa seinien maalipinta lohkeilee osassa huoneita ikkunoiden ympäristössä (päivähuoneessa ja siihen yhteydessä olevassa komerossa, eristyshuoneessa).

Kuvat 164 ja 165: Vasemmalla: Laajennusosan ensimmäisessä kerroksessa on jäljellä alkuperäisiä 1950-luvun ovia heloineen. Yllä: Kaikki rakennuksen ensimmäisen kerroksen ikkunat heloineen ovat alkuperäiset. Kuvat: FCG, 2023.

Kuvat 166 ja 167 (vasemmalla): Ruokailu- ja päivähuoneessa on muovimatto, mäntypuinen puolipaneeli yhdellä seinustalla sekä lasikuitupintaiset akustiikka-paneelit katossa. Kaapisto on rakennusaikakautta myöhäisempää perua. Tilaa halkoo suurikokoinen ilmanvaihtokana, joka lienee lisätty tilaan myöhemmin. Kuvat: FCG, 2023.

Kuva 168 (oikealla): Päivähuoneen vieressä olevassa komerossa maali lohkeilee irti ikkunan ympäriltä, mikä voi viitata lämpövuotoon ja kosteuden liialliseen tiivistymiseen ikkunan alueella. Kuva: FCG, 2023.

Kuvat 169, 170 ja 171 : Ensimmäisen kerroksen kolmen lastenhuoneen, entisen eristys-huoneen ja kanslian lattiat on päällystetty muovimatolla todennäköisesti 2010-luvulla. Seinissä on lasikuitutapetti. Huoneiden ikkunat ovat alkuperäiset. Kuvat: FCG, 2023.

Kuvat 172 ja 173: Kylpyhuoneen, wc:n ja pesuhuoneen pinnat ja kalusteet on uusittu kokonaan tyylin ja kuntonsa puolesta 2010-luvulla. Seinät on osin laatoitettu ja osin maalattu. Betonivälipohjan lattia on pinnoitettu massapäällysteellä. Kuva: FCG, 2023.

Laajennusosan päädyssä oleva porrashuone on säilynyt pitkälti 1950-luvun ulkoasussaan: Ikkunat, sisäpihan puoleiset pääsisäänkäynnin kovuilupintaiset vasikkaovet, kellarikerroksen itäpäädyn tummaksi maalattu ulko-ovi ja ensimmäisen kerroksen itäpäädyssä olevan ranskalaisen parvekkeen ovi ovat alkuperäisiä. Portaisiin johtavan käytävänpätjän varrella on kaksi komeroa, joiden ovet heloineen ovat myös 1950-luvulta. Myöskin rakennuksen itäpäädyssä oleva suuri lasitiili-ikkuna on alkuperäinen. Ikkuna on kärsinyt joitain vaurioita, sillä muutama lasitiilistä on haljennut.

Koska laajennusosan ensimmäinen kerroksen lattiapinnan korkeus-asema on korkeammalla kuin vanhan asuinrakennuksen maantasokerroksen lattian korkoasema, muodostuu porrashuoneeseen välitasanne laajennusosan ensimmäisen kerroksen ja kellarikerroksen väliin. Tasanteelle johtaa kolme porrasaskelmaa ja sieltä johtaa pidempi portaikko kellarikerrokseen. Välitasanteella sijaitsee myös pääsisäänkäynti laajennusosaan sekä käynti sisäkautta vanhaan asuinrakennukseen.

Kellarikerroksen ja ensimmäisen kerroksen yhdistävän portaikon metallikaide ohuine pystypinnoineen on pintojen välimatkan, kaartuvien kiinnikkein ja muotokielensä perusteella myös 1950-luvulta. Muovinen käsijohteen päällyste on mahdollisesti lisätty kaiteeseen myöhemmin. Porrasaskelmat ja välitasanne ovat mosaiikkibetonia, samoin porras- huoneen ikkunoiden ikkunapenkit.

Kuvat 174 ja 175: Porrashuoneen suuri lasitiili-ikkuna tuo tilaan epäsuoraa valoa ja on tyypillinen 1950-luvun ratkaisu. Osa tiilistä on murtunut. Kuvat: FCG, 2023.

Kuva 176: (vasemmalla): Laajennusosan porrashuoneessa on välitasanne ensimmäisen kerroksen ja kellarikerroksen välillä. Tällä ratkaisulla välitasanteen lattia on saatu samaan korkoasemaan vanhan asuinrakennuksen maantasokerroksen kanssa. Suuri lasitiili-ikkuna antaa epäsuoraa valoa välitasanteelle. Patteri on 1950-luvulle tyypillistä mallia.

Kuva 177 (oikealla): Portaikon askelmat ja ikkunoiden ikkunapenkit ovat mosaiikkibetonia. Metalikaiteen muotokieli on tyypillistä 1950-lukua, joskin muovinen käsijohde on uudempi.

Kuvat: FCG, 2023.

Kuva 178 (vasemmalla): Rakennuksen kellari-kerroksen ulko-ovi on käsitelty tummapintaiseksi. Taivutettu metalliripa on tyypillinen 1950-luvulle.

Kuva 179 (keskellä): Porrashuoneeseen antavan pääsisäänkäynnin vasikkaovet ovat koivuviilapintaiset.

Kuva 180 (oikealla): Yksityiskohta pääsisäänkäynnin ulko-ovista.

Kuvat: FCG, 2023.

6 YHTEENVETO

Huhmarannankadulla sijaitsevan entinen lastenkoti on ajallisesti kerkosellinen rakennuskokonaisuus ja kuvastaa paitsi lastenkotitoiminnan kehitystä Suomessa lähes sadan vuoden ajalta myös varhaista huvilasutusta Lahdessa. Kohteeseen on vuonna 1919 valmistunut jugendtyylinen suuri huvila, joka ehti ennen siirtymistään lastenkotikäyttöön vuonna 1927 olla mm. Lahden Sahan johtaja Martin Andersenin omistuksessa. Huvilan mansardikatto on muutettu arviolta 1930 – 1940 -luvulla loivaksi aumakatoksi, mikä on muuttanut rakennuksen hahmoa huomattavasti. Rakennus sai tällöin nykyisen noppamaisen, klassillisen hahmonsa.

Huvilan lisäksi tontilla on huvilaa vanhempi, mahdollisesti vuonna 1918 valmistunut asuinrakennus. Se vastaa massoittelultaan perinteistä, kookasta paritupaa ja on tyyllillisesti tavanomaista talonpoikaisrakentamista. Rakennuksen koristelu on vähäistä, päädyissä on kissanpenkit klassillisena koristeaiheena. Huvilan eikä asuinrakennuksen suunnittelijasta ei ole tietoa.

Lastenkotien perustaminen yleistyi Suomessa 1910-luvulla, kun lasten sijoittaminen elätiksi halvimman tarjouksen tehneelle alettiin nähdä ongelmallisena. Lahden Hyväntekeväisyysyhdistys perusti lastenkodin Mytjäisiin vuonna 1911 vuokratiloihin. Lastenkodin toiminta siirtyi kaupungin vastuulle vuonna 1920. Lastenkodin toiminta siirrettiin vuonna 1927 Huhmarannankadulle Joutjärven rannalle. Tarkoitukseen sopivien rakennusten lisäksi paikanvalintaan vaikutti tontti, jolla oli hoidettu puutarha kasvimaaineen. Puutarha oli tärkeä lastenkodin ruokahuollon kannalta ja vastasi ajan kasvatustavoitteisiin osallistaa lapset lastenkodin töihin.

Lastenkotia laajennettiin 1950-luvulla. Laajentaminen liittyi sodanjälkeiseen jälleenrakennuskauden ajanjaksoon, jolloin sotaorpojen,

väestösiirtojen ja suurten ikäluokkien myötä tarve uusille lastenkodeille oli suuri. Sodan aikana ja jälkeen lapset nähtiin pääomana, ja heidän terveytensä ja hyvinvointinsa turvaamiseen haluttiin panostaa kehittämällä myös lastenkotien toimintaa. Huhmarannan lastenkodin laajennus on valmistunut vuonna 1958, ja se vastaa pitkälti jälleenrakennuskauden rakentamista. Laajennuksen suunnitteli Lahden kaupunginarkkitehti Valter Karisalo.

Lastenkodin laajennusosan arkkitehtuuri on pelkistettyä ja rationaalista. Huoneet on järjestetty keskeiskäytävän varrelle. Sisätilojen käytötarkoitus heijastuu ikkuna-aukotukseen, joka jäsentelee julkisivuja. Jälleenrakennuskauden romantiikka ilmenee rakennuksessa lähinnä kohteen huolellisena sovittamisena sekä värityksen että massoittelemisella tontilla olemassa olleisiin rakennuksiin ja maastoon. Muita jälleenrakennuskauden rakentamiselle tyypillisiä piirteitä kohteessa ovat karkea rappaus, satulakaton käyttö ja luonnonmateriaalien korostaminen yksityiskohdissa, kuten puuviilutetuissa ovissa ja ikkunoiden välissä tiilimuurauksissa. Rakennuksessa on kuitenkin myös 1950-lukulaisia piirteitä, kuten portaikon lasitiili-ikkuna ja paikalla valettu pystyuritetty betonisokkeli. Rannan puoleisen julkisivun isojen ikkunoiden ryhmittely nauhamaisesti viittaa vuosikymmenen lopulla yleistyneeseen ja 1960-luvulla suosittuun tapaan käyttää nauhaikkunoita.

Kaupunginarkkitehtina Karisalo suunnitteli Lahteen mm. koulujen laajennuksia. Lastenkodin käytännönläheisyys ja olemassa olleen rakennuskannan huomioiminen rinnastuu Karisalon suunnittelemiin vähäeleisiin koulujen laajennuksiin.

Huhmarannan lastenkodin laajennusosa on toiminut koko historiansa ajan lastenkotina. Laajennusosassa oli lastenkodin yhteisiä tiloja, lasten huoneita ja henkilökunnan asuinhuoneita. Tällä hetkellä lastenkodin rakennukset ovat tyhjillään, mutta edelleen lämmitettynä.

Kohde sijoittuu Joutjärven koillisrannalle. Kaakko-luoteissuuntaisen Joutjärven lounaispuolella Salpausselän harju kohoaa jyrkkänä yli 130 m mpy. Harjun laella on Ruolan 1960-luvun tornitalot, jotka näkyvät hyvin järven yli kohteeseen. Joutjärven rannat ovat osittain puistona ja viheralueena, osittain rakennettuja. Rakennetuilla rannoilla tontit ulottuvat rantaan asti ja rakentaminen on väljää ja pientalovaltaista. Järven rannoilla vanhimmat kohteet ovat 1900-luvun alun varakkaan väen huviloita. Kohteen koillispuolinen peltoaukea on lähtenyt rakentumaan vuoden 1937 Lahden itäisten alueiden asemakaavan pohjalta, mutta kohteen ja Tenavakadun välinen pelto lähti rakentumaan vasta 1960-1970-luvuilla. Kohteen naapurustosta muut vanhat huvilat on purettu 1900-luvun jälkipuoliskolla ja niiden tilalle on rakennettu tilavia erillispientaloja ja paritaloyhtiö. Entisellä pellolla kohteen pohjoispuolella on 1980- ja 1990-luvun rivitaloja.

Siitä asti, kun lastenkoti siirtyi Mytjäisistä Huhmarantaan, kohde on toiminut julkisena lastenkotina. Lastenkoti ehti sijaita 90 vuotta Joutjärven rannalla ennen sulkemistaan vuonna 2017 edustaen kaupungin tuottamia julkisia palveluita Möysässä.

Kohteen käyttö ja kehittäminen lastenkotina kytkeytyy voimakkaasti hyvinvointi-Suomen yhteiskunnalliseen kehittymiseen ja ihmisten elinolojen parantamiseen. Lastenkotien perustaminen ja rakentaminen merkitsi osaltaan sosiaalihuollon kehittymistä ja korosti valtion ja kuntien vastuuta heikompiaisista huolehtimisesta. Kohteen ajallisesti kerroksellinen rakennuskanta kuvastaa lastensuojelun vaiheita Lahdessa, mutta siitä on luettavissa myös kohteen varhaisempi historia huvilana. Kohteen huvila-ajalta olevat piharakennukset – sauna ja varastorakennus – ovat olleet käytössä myös lastenkodin aikana mm. kanalana. Pihalla on edelleen myös alkuperäistä kasvillisuutta, kuten jo kookkaiksi kasvaneita mäntyjä. Puutarhan merkitys osana lastenkodin ruokahuoltoa väheni heti jälleenrakennuskauden jälkeen elintason noustessa ja piha onkin muokattu eri-ikäisten lasten leikkeihin ja oleskeluun sopivaksi.

Kohteeseen on kohdistunut vain vähän muutoksia 1950-luvun laajennusosan valmistumisen jälkeen. Huvilan kattomuoto on muutettu jo 1930-1940-luvuilla monimuotoisesta taitekatosta loivaksi aumakatoksi. 1950-luvun laajennusosan myötä huvilan huonejakoa muutettiin etenkin portaikon ja sisäänkäyntien osalta. Myöhemmin rakennukseen on tehty pieniä muutoksia huonejakoon ja sisätilojen pintamateriaaleja on päivitetty. Rakennuksessa on säilynyt muutamia vanhoja väliovia, mutta esimerkiksi kaikki tulisijat on purettu laajennusosan ja siihen sijoitetun keskuslämmityksen myötä. Huvilan ulkovuoraus koristelistoineen vastaa alkuperäistä ja ikkunat on uusittu vanhan mallin mukaan. Pääovi on uusi, kellarin ovi on joko alkuperäinen tai todennäköisemmin 1950-luvulta.

Tätä selvitystä varten löydetyn lähdeaineiston perusteella vanha asuinrakennus on luultavasti alkuperäisessä hahmossaan, vaikka 1950-luvun julkisivukuvissa se esitetäänkin taitekattoisena. Asuinrakennuksen sisätiloja on muutettu 1950-luvun laajennuksen yhteydessä avaamalla rakennuksen läpi käytävä ja sulkemalla toinen sisäänkäynti. 1950-luvun jälkeen rakennukseen ei ole tehty suuria huonejakoon vaikuttaneita muutoksia. Sisätilojen pintamateriaaleja on päivitetty. Asuinrakennuksessa on säilynyt muutamia vanhoja väliovia, joista osa on selvästi jugendtyylisiä. Kaikki tulisijat on purettu 1950-luvulla laajennusosan ja siihen sijoitetun keskuslämmityksen myötä. Asuinrakennuksen ulkovuoraus vastaa 1940-luvun valokuvassa näkyvää. Ikkunat on uusittu vanhan mallin mukaan samoin kuin ulko-ovi.

1950-luvun laajennusosaan tehdyt muutokset ovat hyvin vähäisiä. Kellarikerroksen käytävä on palo-osastoitu ja ylemmän kerroksen ruoka- ja päivähuoneen katossa on tilan yhtenäisyyden rikkova ilmanvaihtolaitteiston kotelointi. Huoneiden pintamateriaalit on pääosin uudistettu. Alkuperäisestä kiinteästä sisustuksesta on säilynyt väliovia, alakerran päivähuoneen takka ja portaikon ilme lasitiili-ikkunoineen ja pulleine pattereineen. Myös itse portaat ovat alkuperäiset

mosaiikkibetoniportaat. Lasitiili-ikkunan leveä ikkunalauta on myös mosaiikkibetonia, jota käytettiin runsaasti sekä portaissa että ikkunalaudoissa 1950-luvulla. Henkilökunnan huoneissa on edelleen alkupe-
räiset kaapistot ja naulakot. Rakennuksen ulkoasussa näkyviä muutok-
sia on muutokset kellarikerroksen saunatilojen ikkunoissa ja keskusläm-
mityksen piipun purkaminen. Ikkunat ja ulko-ovet ovat alkuperäisiä,
vain pääoven ulkokahva on jouduttu vaihtamaan.

Kohteen ajallinen kerroksellisuus tulee esiin sen ulkoasussa ja on selke-
ästi hahmotettavissa. 1950-luvun laajennusosa poikkeaa rakennustek-
niikkansa, käytettyjen materiaalien, arkkitehtuurin ja tyylinsä puolesta
vanhemmista rakennuksista, vaikka laajennus on sovitettu massoitte-
lunsa ja värityksensä puolesta huolellisesti olemassa olleeseen tontin
rakennuskantaa.

Rakennusosissa on säilynyt runsaasti rakennusajankohdasta kertovia
piirteitä. Vanhempi rakennusosa on luultavasti ollut valmistumisensa ai-
kaan hyvinkin tyylipuhdasta jugendia, mutta myöhemmin tehdyt muu-
tostyöt (lähinnä kattomuutos ja ikkunoiden muutokset/umpeuttami-
nen) ovat vaikuttaneet sen ilmeeseen ja jättäneet oman ajallisen lei-
mansa arkkitehtuuriin. Uudempi, 1950-luvun rakennusosa on ilmentää
selkeästi omaa aikaansa ja erottuu vanhemmasta rakennusosasta arkki-
tehtuuriltaan ja materiaalivalinnoiltaan.

8 LÄHTEET

Hollolan kunta, *Hollola tutuksi*, <https://www.hollola.fi/hollola-tutuksi>

Kertomus Lahden kaupungin kunnallishallinnosta vuonna 1926.

Kaavat

Lahden yleiskaava 2030 (Y-203), <https://www.lahti.fi/tiedostot/lahden-yleiskaava-2030-y-203/>

Lahden yleiskaavan 2030 (Y-203) kaavamerkinnot ja -määräykset, <https://www.lahti.fi/tiedostot/lahden-yleiskaavan-2030-y-203-kaavamerkinnot-ja-maaraykset/>

Lahden yleiskaava 2030 (Y-203) Teemakartta ja kohdeluettelo 1/2: Arvokkaat kulttuuriympäristöt, https://www.lahti.fi/tiedostot/liite5_y-203_teemakartta-ja-kohdeluettelo-1_arvokkaat-kulttuuriymparistot/

Päijät-Hämeen maakuntakaava 2014, maakuntakaavakartta, https://paijat-hame.fi/wp-content/uploads/2020/02/maka2014_kartta_1000x1300_20190514.pdf

Päijät-Hämeen maakuntakaava 2014, merkinnot ja määräykset, https://paijat-hame.fi/wp-content/uploads/2020/02/maka2014_merkinn%C3%A4t_m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4ykset_20190514.pdf

Päijät-Hämeen maakuntakaava 2014, maakuntakaavayhdistelmä, <https://experience.arcgis.com/experience/bf14da81bc4e467398c28a29c84e4fbe>

Kirjallisuus ja selvitykset

FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy: Virkkala, Julia, Vainio, Kirsi ja Tolonen, Kai (2019). Allitie 1 rakennushistoriaselvitys 31.12.2019.

Hytönen et al. (2016), *Lastensuojelun sijaishuollon epäkohdat ja lasten kaltoinkohtelu 1937–1983*. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:22. Sosiaali- ja terveysministeriö.

Niskanen, Riitta (toim.) (2000), *Selvitys Lahden kulttuurihistoriallisesti arvokkaista kohteista*. Lahden kaupunginmuseo.

Silvast, Maria (2020), *Maisemaselvitys Joutjärvi*.

Törmälä, Janita (2010), *Lastensuojelun historiasta tähän päivään*, opinnäytetyö. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

Vertainen, Tuija ja Niskanen, Riitta (toim.) (2012), *Selvitys Lahden sodanjälkeisestä rakennusperinnöstä*. Lahden historiallisen museon julkaisu 3.

Wager, Henrik (2006), *Päijät-Hämeen rakennettu kulttuuriympäristö*. Päijät-Hämeen liitto.

Sanomalehdet, muut uutislähteet

Helsingin sanomat (8.6.2007), *Kaupunginarkkitehti Valter Karisalo*, <https://www.hs.fi/ihtiset/art-2000004488929.html>

Lahti (15.10.1957), *Huhmarannan lastenkodin lisärakennus harjakorkeudessa*.

Yle (19.4.2017), *Hyvinvointiyhtymä lopettaa Huhmarannankodin ja Pikkulasten kodin toiminnan*, <https://yle.fi/a/3-9572080>

Suulliset lähteet

Harri Malinen, haastattelu 3.2.2023.